

Møte torsdag den 12. januar 2012 kl. 10

President: Akhtar Chaudhry

Dagsorden (nr. 43):

1. Interpellasjon fra representanten Siri A. Meling til olje- og energiministeren:

«Gjennom elsertifikatmarkedet med Sverige og en tilslutning til EUs fornybardirektiv har Norge forpliktet seg til å bidra til utvikling av store mengder ny fornybar energiproduksjon frem mot 2020. Utbygging av infrastruktur og tilgang til markeder er viktig for å sikre lønnsomhet i nye prosjekter, spesielt i en situasjon hvor vi med stor sannsynlighet i et normalår vil ha større produksjon enn forbruk i Norge.

Hvordan vil statsråden legge til rette for at økt produksjon av elektrisk kraft basert på fornybare energikilder ikke blir innelåst i Norge, men kan bidra til en økt fornybarandel, styrket forsyningssikkerhet og lavere klimagassutslipp også i det øvrige Europa?»

2. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om lov om arbeidstvister (arbeidstvistloven) og lov om lønnsnemnd i arbeidstvister (lønnsnemndloven) m.m. (Innst. 91 L (2011–2012), jf. Prop. 134 L (2010–2011))
3. Interpellasjon fra representanten Robert Eriksson til arbeidsministeren:

«Europa står overfor store utfordringer der vi allerede ser en sterkt økende arbeidsledighet. Tall fra 2. kvartal i år fra Eurostat forteller om en ungdomsledighet i Spania og Hellas på henholdsvis 45 og 43 pst. Nav EURES har oppgitt at det bare i Oslo har hatt en økning på 60 pst. i henvendelser fra arbeidssøkende utlendinger. Samtidig som ledighetstallene i Europa går i taket, har regjeringen gitt etter for presset fra ESA om å gi utlendinger dagpenger etter kun én dags arbeid i Norge. Én dags arbeid i Norge er også nok for å få tilgang på andre velferdsgoder. Rask oppfølging av velferdsgoder og eksportmuligheter for arbeidsinnvandrere fra EØS-land øker presset på enkelte ordninger.

Hvilke tiltak vil statsråden sette i gang for å trykke norske velferdsordninger samt forhindre et økende antall velferdsflyktninger fra Europa, og vil statsråden i større grad utfordre EUs pålegg om å endre norske ordninger?»

4. Referat

Presidenten: Fra Høyres stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Per-Kristian Foss fra og med 12. januar og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Afshan Rafiq, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Afshan Rafiq er til stede og vil ta sete.

Representanten Trine Skei Grande vil framsette et representantforslag.

Trine Skei Grande (V) [10:00:25]: På vegne av Borg-hild Tenden og meg sjøl vil jeg fremme et dokumentforslag om en gjennomgang av forskrifter tilhørende plan- og bygningsloven, med sikte på å gjøre det enklere å leie ut del av egen bolig.

Presidenten: Representanten Gunnar Gundersen vil framsette et representantforslag.

Gunnar Gundersen (H) [10:00:52]: På vegne av representantene Jan Tore Sanner, Arve Kambe og meg selv vil jeg framsette forslag om forskning på de positive effektene av å fjerne formuesskatten.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:21]

Interpellasjon fra representanten Siri A. Meling til olje- og energiministeren:

«Gjennom elsertifikatmarkedet med Sverige og en tilslutning til EUs fornybardirektiv har Norge forpliktet seg til å bidra til utvikling av store mengder ny fornybar energiproduksjon frem mot 2020. Utbygging av infrastruktur og tilgang til markeder er viktig for å sikre lønnsomhet i nye prosjekter, spesielt i en situasjon hvor vi med stor sannsynlighet i et normalår vil ha større produksjon enn forbruk i Norge.

Hvordan vil statsråden legge til rette for at økt produksjon av elektrisk kraft basert på fornybare energikilder ikke blir innelåst i Norge, men kan bidra til en økt fornybarandel, styrket forsyningssikkerhet og lavere klimagassutslipp også i det øvrige Europa?»

Siri A. Meling (H) [10:02:48]: Tilgang på elektrisitet er en samfunnskritisk funksjon. Vi skal ikke være lenge uten strømtilførsel for å merke dette, enten som privat forbruker eller som bedrifts- og industrikunde. Derfor dreier både energiproduksjon og infrastruktur knyttet til fremføring av strøm seg selvfølgelig først og fremst om å skaffe elektrisitet til eget forbruk.

Vi har imidlertid et stort mulighetsvindu å benytte oss av innenfor energiproduksjon i Norge, et mulighetsvindu som – i alle fall i et normalår – strekker seg langt utover det å forsyne egne innbyggere med nødvendig elektrisitet. Vi har nylig inngått forpliktelser gjennom tilslutning til EUs fornybardirektiv og elsertifikatmarkedet med Sverige som tilsier en felles målsetting om 26,4 TWh ny fornybar kraftproduksjon innen 2020 i disse to landene.

I tillegg til denne målsettingen vil det komme ytterligere kraftproduksjon inn i det nordiske markedet, bl.a. vil det nye kjernekraftverket i Finland øke energiproduksjonen i Norden. Vi må også kunne forvente en større regularitet over svensk kjernekraftproduksjon i takt med at svenskene styrker vedlikehold og oppgradering av disse. Hvis vi i tillegg tar høyde for et uforløst potensial for en-

ergieffektivisering, er det mye som tyder på at vi styrer mot et stort kraftoverskudd allerede fra 2015. Antagelser om hvor stort dette overskuddet kan bli rundt 2020, varierer fra rundt 25 TWh til over 40 TWh. Vi vet at klimaet i Norge forventes å bli både varmere, villere og våtere. Dette har også konsekvenser for både tilbuds- og etterspørsels-siden i kraftmarkedet og vil gjerne innebære at vi som stor vannkraftprodusent får større produksjonskapasitet inn i et marked som gjerne vil etterspørre mindre energi.

Forventninger om overskudd på strøm har selvfølgelig også innvirkning på prisbildet. Kanskje vil Norge på ny fremstå som mer attraktiv for kraftforedlende industri. Kanskje kan vi håpe på investeringer både i eksisterende industrianlegg og i nye. Salget av elbiler vil bli større enn i dag, og nye prosjekter på norsk sokkel vil gjerne finne både muligheter og lønnsomhet for å benytte elektrisitet fra land. Dette er blant de elementer som kan forventes å medføre en økt innenlandsk etterspørsel etter strøm.

Fra Høyres side er vi opptatt av å benytte det mulighetsvinduet som finnes for å styrke fornybarproduksjonen i Norge. Denne bransjen representerer viktige inntekter, investeringer og arbeidsplasser mange steder i Norge. Dette er verdier for grunneiere, bedrifter, kommuner, fylkeskommuner og staten, og da er jeg over på bakgrunnen for at jeg har valgt å reise denne interpellasjonsdebatten.

Energi og klima henger sammen; klimautfordringen kan ikke løses uavhengig av energi. Europa har store ambisjoner gjennom sin fornybarsatsing, og Norge som nasjon har mulighet til å bidra til gode løsninger, samtidig som vi bør utnytte det industrielle og verdiskapende potensialet som ligger foran oss i å kunne videreutvikle norsk fornybar energiproduksjon. EU la nylig frem sitt såkalte veikart for energi 2050 med svært ambisiøse planer for både reduksjon av klimagassutslipp, energieffektivisering og fornybar energiproduksjon. Norge har en mulighet til å hjelpe Europa til å nå sine målsettinger gjennom å styrke forbindelseslinjene til det europeiske markedet. Halve Europas magasinkapasitet ligger faktisk i Norge, og vi har mulighet for å tilby reguleringskraft som matcher deler av EUs behov for dette, når de selv bygger store mengder energi basert på vind- og solkraft. I tillegg må som kjent denne type energi forbrukes direkte, og det betyr også et mulighetsbilde den andre veien, nemlig at vi i Norge til tider på døgnet vil kunne ha muligheten til å importere billig energi. I tillegg vil dette styrke forsyningsikkerheten i Norge, hvor vi som stor vannkraftprodusent kan være sårbare i perioder med lite nedbør.

Jeg skal ikke komme så mye inn på muligheten vi i Norge har for å bygge pumpekraftverk, men nøye meg med å påpeke at regjeringen og olje- og energiministeren med fordel kunne tilrettelagt for at også denne muligheten kunne benyttes – gjennom en avklaring rundt miljøkonsekvensene og hvilke krav som skal stilles, og hvilke rammebetingelser den enkelte aktør vil kunne forvente seg. Som kjent er eksempelvis planene for pumpekraftverk ved Sira–Kvina-anlegget lagt på is på grunn av usikkerhet rundt lønnsomhet og rammebetingelser.

Tilbake til spørsmålet om utenlandskabler. Regjeringen og olje- og energiministeren har på ingen måte signali-

sert noen utålmodighet etter å styrke forbindelsene til utlandet. Dette bekymrer oss i Høyre, fordi vi her risikerer å gå glipp av store muligheter for norsk energibransje og for inntekter til bl.a. stat og kommuner. Tvert imot tilsier signalene fra regjeringen at den ikke har til hensikt å ha noen aktiv pådriverrolle i disse spørsmålene.

Statnett reduserte i fjor sine ambisjoner for utvidelse av utenlandsforbindelser på bakgrunn av en bekymring for at det innenlandske nettet ikke har nok kapasitet.

Det var sannsynligvis flere som ble noe overrasket over de nye analysene Statnett gjorde av Sørlandsnettet, som viste behov for omfattende nettoppgraderinger før flere utenlandskabler kunne settes i drift. Denne konklusjonen kom etter at analysene hadde pågått et års tid og ble fullført sist sommer.

Nå kan det på den ene siden ikke utelukkes at Statnetts analyser er riktige. På den andre siden kan vi heller ikke utelukke at det ligger politiske føringer bak. Det er problematisk at aktørene, etter det jeg forstår, ikke får innsyn i analysene som er lagt til grunn for konklusjonen. Det betyr på mange måter at monopolisten Statnett også får monopol på å definere disse konklusjonene.

Før analysene mente Statnett at kapasiteten til Sørlandsnettet var 4 200 MW, mens de etter analysene mente at nettet bare hadde kapasitet til 2 000 MW, altså en ganske betydelig endring i oppfatning. Det er ikke unaturlig at både kraftselskaper og kabelprosjekter ønsker å få innsyn i dette analyse materialet. Det som derimot er unaturlig, er at Statnett ikke inviterer til større åpenhet – og aller helst er aktiv med hensyn til å sette seg ned sammen med de ulike aktørene for å finne alternative løsninger på problemet, gitt at de selv og regjeringen virkelig hadde et ønske om å være aktive i dette spørsmålet.

Tvert imot kan hemmelighold av analyse materialet skape unødig mistenksomhet og bidra til at bl.a. undertegnede vil hevde at olje- og energiministeren ut fra politiske motiver reduserer Norges mulighet til å komme aktivt på banen som leverandør til Europa. Vi risikerer å tape industrielle muligheter for energibransjen vår.

Dersom statsråden virkelig var interessert i å øke kapasiteten i kraftutvekslingen med utlandet, burde han sørge for at Statnett i godt samspill med både myndigheter og andre aktører i kraftbransjen setter seg ned og diskuterer ulike alternative løsninger. Kanskje kunne en løsning være å bygge kabler som i en periode bare delvis ble utnyttet – eller det kunne være andre løsninger.

Det er ikke bare vi fra Høyre som etterlyser handlekraft fra regjeringen i disse spørsmålene. Energibransjen selv gjør selvfølgelig dette, og deres talerør Energi Norge har ved gjentatte anledninger understreket behovet for økt kapasitet mot utlandet, nettopp for å kunne benytte seg av det mulighetsbildet Europa representerer for økte inntjeningsmuligheter, samtidig med at vi bidrar til en løsning på de klima- og energiutfordringer våre naboland har.

En annen allianse som har vært fremme med samme budskap, er Norsk Industri, sammen med Energi Norge og LO, i det de kaller for «Felles plattform for økt verdiskaping». De etterspør det samme som Høyre har gjort ved flere anledninger, senest ved et representantforslag for litt

over et år siden, nemlig en helhetlig politikk for klima, energi og verdiskaping. Vi må ta vare på disse industrielle mulighetene.

Norsk Industri, Energi Norge og LO representerer tre viktige organisasjoner, og jeg har lyst til å sitere følgende fra den felles presentasjonen de hadde den 6. desember i fjor under overskriften «Kraftutveksling»:

«Norsk vannkraft er fleksibel og fornybar, og en balansert kraftutveksling med utlandet gir økt verdiskaping og klimagevinst – i tillegg til forbedret forsyningssikkerhet. Samfunnsøkonomisk lønnsomme mellomlandsforbindelser må bygges i rett tid før Europa finner andre løsninger. Vi må legge til rette for økt verdiskaping i energisektoren, samtidig som industriens behov for stabile og konkurransedyktige rammebetingelser må ivaretas.»

Jeg har lyst til å gripe fatt i den delen av sitatet som understreker betydningen av at mellomlandsforbindelsene bygges i rett tid, før Europa finner andre løsninger. Det er her min bekymring ligger. Vi har ikke tid til å vente på et annet stortingsflertall i 2013, vi må benytte det mulighetsbildet som ligger foran oss nå. Vi trenger å sende de rette signalene både til Europa og til aktører innenfor kraftbransjen her hjemme. Her er Høyre på lag med fagbevegelsen.

Da trenger vi en regjering og en olje- og energiminister som er enig med oss og fagbevegelsen, og som er aktivt på banen for å finne de løsninger som trengs for å styrke mellomlandsforbindelsene. Statnett har store og viktige oppgaver foran seg i utbedring av dagens nettinfrastruktur. Som en statlig eid monopolist er sannsynligvis selskapet ytterst lydhør overfor de politiske signaler som måtte komme. Her dreier det seg om kapasitet, og det dreier seg om prioriteringer. Kanskje trenger ikke Statnett å gjøre alt selv; kanskje bør andre krefter også slippe til for å avlaste Statnett i en periode hvor selskapet har mange, store oppgaver.

Et godt ordtak er «der det finnes vilje, finnes vei».

Mitt ønske og min oppfordring til statsråden er at han synliggjør en større utålmodighet og aktivitet, istedenfor å være en brems, for å utnytte det mulighetsbildet en styrket forbindelse til Europa gir.

Statsråd Ola Borten Moe [10:13:19]: Jeg vil begynne med å takke representanten Meling for å ha reist et relevant spørsmål – for så vidt også på en balansert måte. Det tror jeg er et godt grunnlag for videre debatt og meningsutveksling om dette temaet.

Norge er en del av det nordiske kraftmarkedet, som igjen har forbindelser til andre land, både direkte og indirekte. Utvekslingskapasiteten mellom Norge og andre land er viktig for norsk forsyningssikkerhet og gir samtidig mulighet til å avsette kraft når det er overskudd. Nye utenlandsforbindelser skal etableres i den grad det er samfunnsøkonomisk lønnsomt. De eksisterende forbindelsene er viktige for forsyningssikkerheten i Norge, og når nye forbindelser vurderes, vil bidraget til å styrke forsyningssikkerheten vår være et viktig hensyn å overveie.

Vår største utvekslingskapasitet er til andre nordiske

land. Statnett har ansvaret for utviklingen av sentralnettet. De er i gang med bygging av en ny forbindelse til Danmark, Skagerrak 4. Foretaket arbeider også med å styrke forbindelsene til Sverige. I oktober i fjor sendte Statnett en melding til NVE om en ny forbindelse til Sverige, den såkalte SydVestlinken. Videre arbeider Statnett med to mulige utenlandsprosjekter, ett til Tyskland og ett til Storbritannia.

Den norske kraftbalansen har vist store variasjoner over tid. Vannkraftens uforutsigbarhet gjør også at vi kan få store svingninger fra år til år og innenfor året i seg selv. Vurderingene av utviklingen i kraftbalansen framover er beheftet med usikkerhet. Forbruksutviklingen kan ta ulike løp avhengig av økonomisk utvikling, strukturendringer, priser og værforhold. Graden av realisering av ny produksjon i Norge vil også påvirkes av en rekke usikre faktorer.

Økt produksjon vil bidra positivt til forsyningssikkerheten for strøm i Norge. Likevel vil svingningene i vannkraftproduksjonen være så betydelige at vi er avhengige av utenlandsforbindelser for å utlikne disse variasjonene. Utenlandsforbindelsene vil på denne måten bidra til å bedre forsyningssikkerheten for strøm i Norge og i de landene som knyttes til det norske systemet, samt til å ta vare på og utvikle de verdiene som ligger i den norske vannkraften.

Vannkraften er sårbar for årlige svingninger i nedbøren selv med betydelig magasinkapasitet. Variasjoner på så mye som 60 TWh i tilsiget til den norske vannkraftproduksjonen fra ett år til et annet år – altså rundt halvparten av normal produksjon – er ikke uvanlig. For eksempel var tilsiget i 2010 om lag 100 TWh, mens det i 2011 var omtrent 150 TWh. Også uventede hendelser kan gi energiknapphet eller overskudd i perioder, i tillegg til at det er betydelige årlige variasjoner i forbruket på grunn av temperaturer og konjunkturer. I år med lav produksjon i Norden grunnet lave tilsig eller andre forhold, eller høy etterspørsel etter kraft, eksempelvis i år med kalde vintre, er utenlandsforbindelsene viktige for vår forsyningssikkerhet. Som eksempel importerte Norge om lag 7 TWh vinteren 2010/2011, i ukene mellom 48 og 12. Det utgjør 15,6 pst. av normal produksjon i Norge og illustrerer hvor viktig forbindelser til andre land – det termiske system – kan være for vår forsyningssikkerhet. I situasjoner med overskudd av kraft er utenlandsforbindelser viktige for bl.a. å sikre at vann ikke går til spille, som f.eks. når tilsiget til den uregulerbare kraftproduksjonen er høy. Siden juni har Norge hatt en nettoeksport på i overkant av 11 TWh.

Gjennom kraftutveksling er det mulig å dra gjensidig nytte av forskjeller i produksjonssystemer og forbruksmønstre. Norsk vannkraft har vanligvis relativt små prisvariasjoner over døgnet, fordi den er rimelig og enkel å regulere. Imidlertid er det store prisforskjeller mellom sesonger og år, avhengig av tilsig, nedbørmengde, temperatur og overføringskapasitet. Andre energisystemer kan følge et annet mønster med store prisvariasjoner over døgnet, men med mindre sesongvariasjoner. Det er ofte dyrere å regulere varmebasert kraftproduksjon på grunn av store oppstartskostnader.

Å bygge ut et tilstrekkelig overføringsnett for strøm er en kjerneoppgave i energipolitikken og en forutsetning for å lykkes. Statnetts nettutviklingsplan for 2011 viser at foretaket planlegger å investere mellom 40 og 50 mrd. kr i utbygging og oppgradering av nytt strømmnett i Norge i neste tiårsperiode. Utbyggingsbehovet skyldes nødvendigheten av bedre sikkerhet for strømleveranser i noen områder, mer fornybar kraftproduksjon, forbruksvekst bl.a. i oljesektoren, industrien og områder med befolkningsøkning, og å unngå regionale ubalanser. Det er med andre ord nødvendig og svært gledelig at Norge nå for alvor er i gang med å oppgradere infrastrukturen når det gjelder overføring av nett.

Utenlandshandel krever et robust overføringsnett. Utviklingen i overføringskapasiteten til utlandet må derfor ses i sammenheng med utviklingen av det innenlandske nettet og det innenlandske markedet. Statnett har nylig gjennomført en studie hvor de har vurdert hva som kreves og vil være teknisk mulig for tilknytning av nye utenlandsforbindelser til Sørlandet i den neste tiårsperioden. Studien viser at i tillegg til den besluttede kabelen til Danmark – kanskje den som allerede bygges – er det mulig å tilknytte ytterligere én kabel i 2018 og én i 2021, gitt at strømmettet på Sørlandet forsterkes, og at de nødvendige konsesjoner blir gitt til disse prosjektene. Dette er bakgrunnen for Statnetts pågående arbeid med mulige utenlandsforbindelser til Storbritannia og Tyskland.

Behovet for nett og nettforsterkninger er mer aktuelt enn noensinne. Nettet er avgjørende for kraftforsyning og utvikling av kraftmarkedene i årene framover. Samtidig er det, som vi alle vet, krevende og langsiktige prosesser med betydelig oppmerksomhet, bl.a. i media og i lokalsamfunn. Det skulle også kanskje bare mangle – dette er store infrastrukturprosjekter som vises. Det er bakgrunnen for den planlagte stortingsmeldingen om utbygging av strømmettet. Det er en stortingsmelding jeg ser fram til å legge fram, og jeg vil der utfordre et bredt flertall i Stortinget til å gi tilslutning til de overordnede strategiene og til å forplikte seg til betydningen og nødvendigheten av å bygge ut sentralnettet. Det er slik at det har ikke bestandig vært like stor oppslutning i denne salen om de konkrete prosjektene som det har vært om betydningen av utbygging generelt.

Det er i tillegg nedsatt et energiutvalg under ledelse av Olav Akselsen. Utvalget skal utrede og vurdere sentrale faktorer som påvirker energi- og kraftbalansen i Norge, bl.a. produksjon, forbruk, nettutbygging og kraftutveksling med utlandet. Arbeidet skal være ferdig i mars i år.

Norge har vært en del av et internasjonalt kraftmarked siden Nea–Järpstrømmen ble bygget i 1960. Det skal vi fortsette å være.

Siri A. Meling (H) [10:22:06]: Jeg vil takke statsråden for hans innlegg, men jeg må samtidig si at det var ikke et innlegg med de store overraskelsene. Det var dessverre heller ikke et innlegg som avdekket at vi må kunne forvente oss en mer pågående, en mer aktiv olje- og energiminister når det gjelder å få opp kapasiteten på kraftutveksling med utlandet.

Statsråden refererte til prosjekter som Statnett har planlagt igangsatt nå frem mot 2021, men det forandrer jo ikke det faktum at Statnett har redusert sitt ambisjonsnivå ganske så kraftig. De velger å skyve NorNed 2 i det uvisse, mens forbindelser til Sverige, Tyskland og England utsettes med inntil tre år. De indikerer i sin nettutviklingsplan at det er plass til to kabler på til sammen 2 000 MW effekt – den ene skal være i drift fra 2018, den andre fra 2021. Spørsmålet er jo om dette er et ambisjonsnivå som statsråden, regjeringen og regjeringspartiene – Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti – kan være fornøyd med. Det var altså planlagt og varslet rundt 7 000 MW økt kabelkapasitet med utlandet, men nå vil i beste fall rundt 2 000 MW være på plass i løpet av 2021.

I mitt innlegg mistenker jeg at det er politiske motiver som ligger bak, kanskje vel så mye som utfordringer på nettsiden, for det er klart at de kan løses av Statnett og av andre hvis en sørger for prioriteringer og ressurser nok. Vi har en olje- og energiminister som ikke tidligere har synliggjort at han ønsker å øke kapasiteten til utlandet, tvert imot har han i et foredrag han holdt på Blindern, ment at gassen kunne være denne basisen for reguleringskraft til Europa, snarere enn de mulighetene vi har innenfor fornybar energiproduksjon.

Så min mistanke til regjeringen og statsråden for å ha mer politiske motiver enn uløselige tekniske problemer for å øke kraftutvekslingen med utlandet har ikke blitt mindre etter det innlegget som statsråden holdt nettopp. Jeg håper at statsråden kan avkrefte det, og at han synliggjør at han ønsker å være mer aktiv fremover for å få på plass en økt forbindelse mot utlandet, større enn den som Statnett nå legger til grunn i sin nettutviklingsplan, kanskje ved å tillate andre aktører enn Statnett å komme på banen.

Statsråd Ola Borten Moe [10:25:24]: Jeg synes ikke det er et dårligere eller et redusert ambisjonsnivå som vi legger oss på når det gjelder utviklingen av ny utvekslingskapasitet med utlandet. Det er nettopp gjennomført et stort arbeid i Midt-Norge – Nea–Järpstrømmen – ny, stor overføringskapasitet. Det er under planlegging store prosjekter i nord. Det er under bygging en ny kabel til Nederland. Det er meldt en ny, stor høyspentledning – nordvestlinken til Sverige – og det er sagt at det er kapasitet til ytterligere forbindelser både til England og til Tyskland i løpet av en tiårsperiode. Det er i så fall, ved realisering, en utbyggingstakt av utvekslingskapasitet med utlandet som Norge aldri tidligere har opplevd. Jeg er derfor litt overrasket over at det blir kalt dårlig og «fislat» og lite ambisiøst.

Så vil jeg også avvise at det er departementet, statsråden eller regjeringen som har lagt fram Nettutviklingsplanen, lagt fram det som er tekniske begrensninger i sentralnettet vårt. Jeg tror vi alle sammen har lært mye om sentralnettet de siste årene, den siste tiden ikke minst, og jeg regner med at jeg får forståelse i denne salen for at de begrensningene ikke er politisk vedtatt. Det er rett og slett en funksjon av fysiske lover. Sånn vil det fortsette å være også i framtiden.

Så står det selvsagt Høyre og representanten Meling helt fritt å øke utvekslingskapasiteten utover den mulig-

hetsstudien som ligger i Statnetts nettutviklingsplan, men det vil i så fall kreve betydelig økte investeringer i sentralnettet, flere høyspentmaster og nye linjetrekk i store deler av landet. Det mener jeg er et fair valg, men da må man også kommunisere hva det vil bety av investeringer og kostnader.

Grunnlaget for regjeringens politikk er at nye utenlandskabler skal være samfunnsøkonomisk lønnsomme.

Jeg har også lyst til å si at vi nå står overfor et takt-skifte i utbyggingstakten på sentralnettet vårt. Det håper jeg å få Stortingets tilslutning til. Vi skal investere mellom 40 mrd. kr og 50 mrd. kr – nødvendige milliarder – i årene som kommer. Det kommer til å kreve at vi trekker i lag, og at vi står sammen om å være klare på behovet for disse investeringene i tiden som kommer.

Så skal jeg avslutte med å si at når det gjelder utenlandskabler, er jeg av den oppfatning at det bør være en oppgave som tilligger systemoperatør – altså Statnett i vårt tilfelle – både fordi det er relevant å ha kontroll på dette, og fordi verdiskapingen skal komme fellesskapet og forbrukerne til gode gjennom lavere nettleie.

Torstein Rudihagen (A) [10:29:00]: Representanten Meling tek opp eit viktig og utfordrande, men òg eit interessant, område.

I åra framover vil vi få ein stor auke i fornybar energi-produksjon som følgje av den norsk-svenske energimarknaden og fornybardirektivet. I tillegg må vi no, som før, sørge for ein tilfredsstillande forsyningstryggleik. Da har vi behov for eit betre straumnett.

Det har vore investert lite i nettet dei siste 20 åra, og nettet er mange plassar maksimalt utnytta. Strikken er tøygd slik at delar av landet har altfor dårleg forsyningstryggleik. Vi treng betre nett både her i landet og mellom Noreg og utlandet. Situasjonen i nokre vintrar viser nytta vi har hatt av nettsambandet med Sverige.

Som statsråden gjorde greie for i innlegget sitt, er det no ein heilt annan offensiv for nettutbygging. Statnett er i gang med bygging av eit nytt samband til Danmark, og ein arbeider med å styrkje sambandet til Sverige. Ein arbeider med moglege utanlandsprosjekt, eit til Tyskland og eit til Storbritannia. Statnetts utviklingsplan viser at ein planlegg store utbyggingar og oppgraderingar av straumnettet innetter i Noreg. Dette er viktig å få gjennomført. Men det er, som vi erfarer, krevjande, ikkje berre ressursmessig, men òg med omsyn til busetjing, natur og miljø. Det er viktig at statsråden no vil leggje fram ei nettmelding som gir oss eit godt grunnlag for å diskutere desse utfordringane.

2011 har vore eit rekordår for kraftutveksling med utlandet. Importen var rekordhøg i årets fire fyrste månader. Totalimporten i januar utgjorde over 2 TWh. Importen blei snudd til eksport i løpet av juni, og aldri har vi tidlegare hatt høgare krafteksport for månaden juli.

Kraftimport bidreg til å oppretthalde forsyningstryggleiken. Samtidig ser vi korleis kraftprodusentar kan oppretthalde produksjonen når det er stort tilsig ved at store kraftmengder går til eksport. Dette viser betydinga av kabling, infrastruktur mellom Noreg og utlandet, slik at vi får ei nødvendig kraftutveksling.

Skal vi få utløyst ny fornybar kraftproduksjon, få realisert mange av dei planane som kraftutbyggingane jobbar med, må utbyggingane vere trygge på at det vil bli ein marknad for krafta. Det er eg heilt einig med representanten Meling i. Det er sjølvstykkelig riktig at det da må vere ein infrastruktur både innetter i landet og mellom Noreg og utlandet som kan distribuere krafta.

Det er eit viktig klima- og miljøbidrag om norsk rein fornybar kraft kan erstatte forureinande kolkraft elles i Europa. Men det dreier seg ikkje berre om det. Vi ser at ein nedover i Europa byggjer ut veldig mykje vind- og solenergi, vind- og solenergi som gir stor produksjon når det er sol og vind nok. Desse landa er òg avhengige av få eksportert kraft i slike periodar. Vind- og solenergi kan ein ikkje magasinere slik som vasskrafta. Derfor er det viktig at Noreg og Sverige er ein marknad for den krafta som desse landa no byggjer ut. Det betyr at det blir større marknad for vind- og solenergi. Denne marknaden er eit viktig bidrag til å få meir produksjon av ny fornybar energi. Samtidig er desse landa viktige marknader for vår vasskraft når vi har overproduksjon, altså ei kraftutveksling som gir ein vinn-vinn-situasjon for oss alle, men kanskje mest for Noreg, som i nokre tilfelle kan selje dyrt og kjøpe billig.

Ein kan stille mange spørsmål om korleis ein forventar situasjonen framover. Representanten Meling var òg innom det. Er det slik at vi i 2020 vil få eit veldig stort kraftoverskot i Norden? Ein analyse utført av Adapt, som er eit kompetent selskap på energispørsmål, anslår at ein nordisk marknad vil vere på ca. 400 TWh fornybar energi, og at vi kan få ein produksjon på ca. 440 TWh, altså ein overproduksjon på 40 TWh, ca. 10 pst. Kor mykje blir det da til auka eksport? Kan vi bruke meir sjølve, treng vi meir sjølve? Ja, noko går til ambisjonane om å elektrifisere bilparken, det er prat om at det kan gå ein del til offshore, men eit viktig spørsmål er: Kan vi utnytte dette til ny verksemd, verdiskaping i f.eks. kraftkrevjande industri? Om vi eksporterer, må det nødvendigvis skje som elektron, eller kan det skje i form av elintensive produkt som f.eks. aluminium? Kan vi gi kraftkrevjande industri nye, store moglegheiter utan å bli stoppa av EØS-reglar? Eg trur det ligg mange store utfordringar og moglegheiter i det fornybar energi kan gi oss framover.

Henning Skumsvoll (FrP) [10:34:30]: Først vil jeg takke interpellanten Meling for å ha tatt opp et meget sentralt og aktuelt tema om hvordan vi skal håndtere kommende overskudd av elektrisk kraft basert på fornybare energikilder.

Støtteordningen med elsertifikater ble gjort gjeldende fra januar i år og skal ifølge planen kunne gi 26,4 TWh til sammen til Sverige og Norge fram mot 2020.

Fremskrittspartiets syn på teknologinøytralitet i elsertifikatmarkedet ble til slutt gjort gjeldende. Lenge så det ut til at vannkraft ikke skulle kvalifisere for sertifikatene. Klimapolitikken har gjort at oppmerksomhet på fornybar elproduksjon har blitt stadig mer aktuell. EUs klimamål innen 2020 inneholder bl.a. kravet om at alle land innen 2020 skal ha 20 pst. fornybar elproduksjon i sin energi-

portefølje. Mange EU-land klarer ikke den målsettingen. Gjennom EØS-avtalen gjøres også dette kravet gjeldende for Norge. I dag ligger fornybarandelen for Norge på over 60 pst., og Stortinget har vedtatt en målsetting på 67,5 pst. fornybar innen 2020. Dette er klart den høyeste andelen av fornybar i hele Europa.

Sertifikatorordningen iverksatt fra januar vil på grunn av sin teknologinøytralitet i første omgang gi tilskudd til den billigste elkraften som kan produseres. Dette vil nok i de fleste tilfeller bli vannkraft.

Flere utredninger de senere år viser at det vil bli et betydelig kraftoverskudd i landet. Fornybar kraftproduksjon sammen med energiøkonomisering og nedleggelse av en del kraftkrevende gammel industri vil være hovedårsaken til kraftoverskuddet.

Fremskrittspartiet vil arbeide for at situasjonen som oppsto på vinterstid 2010–2011, med dårlig strømforsyning og skyhøye priser i enkelte perioder, ikke vil skje igjen. Det er derfor viktig at det satses mye, ikke bare på et hovednett, men også på et distribusjonsnett. I så måte er Statnetts planer om investeringer i størrelsesorden 50 mrd. kr innen 2030 noe som Fremskrittspartiet vil støtte. En del hovednett som skulle vært ferdigstilt nå eller tidligere, er ennå langt fra ferdig. En av hovedgrunnene til disse forsinkelsene er den store motstanden mot de nye hovednettene, jf. all oppmerksomheten mot monsternett i Hardanger.

Fremskrittspartiet støtter olje- og energiminister Borten Moe i at hovednettene skal bygges. Naturinngrepene skal reduseres til et minimum, men kostnadene skal styre utbyggingene.

Flere politikere har tatt til orde for at Norge bør bli Europas grønne batteri, uten at det foreligger klare utredninger om hva dette vil bety av nyinvesteringer både på land og i form av kabler.

EUs behov for utviklingskraft mot stillestående vindmøller er så enormt at selv med full utveksling gjennom kabler til kontinentet vil Norges grønt batteri-bidrag være relativt beskjedent.

Fremskrittspartiet vil foreslå at regjeringen snarest starter arbeidet med en stortingsmelding, som favner vidt. Her må medtas alle elementer som viser fremtidig kraftoverskudd, nødvendig ledningsnett, både hoved- og lokalnett – det siste for strømforsyning til konsumentene, men også for å frakte ut ny fornybar kraft til hovednettet. Meldingen bør også omfatte forsyning til eksisterende industri på land og offshore, og ikke minst, som også representanten Rudihagen sa, til nyutviklet industri, som det bør stimuleres til. Norsk aluminiumsproduksjon er den renesite i verden. Med energi fra fornybare kilder slipper norsk industri ut ca. 10 pst. av det aluminium produsert med kull som energibærer gjør, så det er viktig.

Meldingen må klargjøre alle elementer rundt kraftutveksling mot kontinentet og hva slike kabler betyr for landet og den enkelte konsument. Vil det f.eks. bety at strømprisen til husholdninger dobles? I meldingen bør det også diskuteres hvem som kan stå som kabelutbygger. Er det bare det offentlige, eller kan også private aktører bygge og drifte disse kablene? Først når en slik melding fore-

ligger, vil Stortinget kunne behandle spørsmålene som interpellanten har tatt opp i dag, på en tilfredsstillende måte.

Bjørn Lødemel (H) [10:39:46]: Det er ein viktig interpellasjon representanten Siri A. Meling tek opp. Noreg står framfor ei av tidenes største utbyggingar av fornybar energi. Vi ser også at vi står framfor eit stort overskot på kraft både i Noreg og i Norden. Når vi i tillegg har ein statsråd som sår betydeleg tvil om kva vi skal bruke all denne energien til, er det viktig at det blir debatt om dette her i Stortinget.

Ganske nøyaktig for to år sidan hadde eg ein interpellasjon om eit europeisk supernett i sjøkabel til Europa. Det hadde samanheng med at det mangla ein grundig gjennomgang av nettpolitikken, ikkje minst gjaldt dette kablar til utlandet. Same dagen underteikna tidlegare statsråd Riis-Johansen ei samarbeidserklæring om å styrkje det regionale samarbeidet om nettutvikling til havs i Nordsjøen.

Kva har skjedd sidan dette? Svært lite. Det som såg ut til å vere ein optimistisk inngang til eit spennande samarbeid, ser ut til å ha smuldra vekk i korridorane i departementet. Eg håpar at statsråden kan nytte dette høvet til å orientere om kor denne saka står, og kva som er framdrifta i dag. For vår eiga forsyningsikkerheit er det viktig at vi har både ei fornuftig utbygging av energi og tilstrekkeleg nettkapasitet både innanlands og til utlandet.

Noreg er ein stor energiproducent av rein fornybar energi i Europa. Det blir hevda med tyngde at vi er Europa sitt batteri når det gjeld kraft. Vasskraft, som vi har mykje av i vårt land, er ein viktig stabilisator i den europeiske kraftmarknaden. Det vil vere eit avgjerande supplement til noverande og framtidig vindkraft både til lands og til havs.

NVE slår fast at innan 2020 vil kraftbalansen i Norden vise eit overskot på 25–40 TWh årleg produksjon. Av dette vil Noreg kunne ha eit overskot på opptil 12 TWh. Den nye ordninga med grøne sertifikat, som blei starta opp 1. januar 2012, vil også vere eit viktig signal om auka produksjon av fornybar energi i Noreg. Alt dette viser at vi treng stor kapasitet for å ta hand om eksport av energi.

Dersom vi ønskjer å leggje til rette for ei satsing på eksport av fornybar energi, og vi tenkjer at dette også skal representere eit framtidig industrielt potensial for norske aktørar, kan dette gje store moglegheiter. Noreg bidreg med fornybar energi til Europa og er på den måten med på å redusere klimaendringane. Vi vidareutviklar vår rolle som energistormakt og er ein stabil energileverandør til Europa. Vi får ei stor og framtidsretta verdiskaping, industrialisering og næringsutvikling.

Kablar til Europa betyr både eksport og import av straum. Stor kapasitet mot Europa vil gje svært store inntekter for staten og eigarane av kraftproduksjon og linjnett. Med god kapasitet mot Europa kan vi importere billig energi om natta, når vindmøllene produserer for fullt og Europa søv, og vi kan eksportere om dagen når prisen er høg. I dag eksporterer vi ca. 6 pst. av vår produksjon. Sjølv med ei dobling av kabelsambanda vil ikkje kapasitet

teten bli på meir enn i underkant av 12 pst. Det er eit ope spørsmål om korleis dette vil påverke prisen, men billeg import kan vere med på å jamne ut prisen innanlands.

Kabelbandet til Nederland, NorNed, hadde ei inntekt på 200 mill. kr på to månader. Det blir nedbetalt i løpet av fire–fem år. Med ei levetid på fleire tiår er dette eit godt bilete på at dette er ei svært god investering.

Dersom det blir fleire kablar både til kontinentet og til Storbritannia, vil det også opne opp for å kunne elektrifisere sokkelen. Det er allereie sterke signal frå ministeren si side om at det vil kome krav om elektrifisering av dei nye, store funna i Nordsjøen.

Aldous/Avaldsnes og dei nye funna gjer at levetida for olje og gass blir utvida med fleire tiår. Dersom ministeren sitt ønske om elektrifisering av nye felt i Nordsjøen skal gjennomførast, vil det bety leveransar av straum i lang tid framover.

På den andre sida av Nordsjøen ligg store anlegg for havvindmøller. På Sheringham Shoal, 12 nautiske mil utanfor austkysten av England, skal det byggjast over 80 havvindmøller. Lenger nord – og aust – ligg Doggerbank, der det etter planen skal byggjast ut eit enormt felt med havvindmøller. Feltet er på storleik med heile Aust-Agder fylke.

Dersom vi ser alt dette i samanheng og tenkjer oss at dette også skal knytast saman av sjøkablar frå Noreg til England, opnar det seg spennande moglegheiter – import og eksport av kraft til England, elektrifisering av installasjonar i Nordsjøen og norsk vasskraft som balansekraft mot store havvindområde på engelsk side. Det einaste som manglar, er ein statsråd og ei regjering som hevar blikket og har evne og vilje til å leggje til rette for at Noreg også i framtida skal vere ei energistormakt på rein fornybar energi.

Snorre Serigstad Valen (SV) [10:44:57]: Energimesig er Norge et veldig heldig land. Vi har aldri vært avhengig av begrensede, forurensende og omstridte ressurser for å produsere vår egen strøm. Norsk industribygging og energipolitikk går hånd i hånd, og et av våre historiske konkurransefortrinn har vært den rene kraften vi har kunnet produsere varer med. Sånn er det fortsatt.

Sånn vil det bli i enda større grad i framtiden når vi nå er en del av det felles markedet for grønne sertifikater, og med vår tilknytning til EUs fornybardirektiv. Utbyggingen av ny, fornybar energi sikrer industrien tilgang på ren energi og gjør det mulig å elektrifisere sektorer som i dag er fossile, som forrige taler også var inne på. Norge har blitt et land helt i front når det gjelder innføring og utprøving av ny teknologi, f.eks. i bilparken. Andelen elbiler øker raskere enn antatt og vil øke mer framover når nye generasjoner elbiler med bredere bruksområder kommer på markedet. Vi er i den luksuøse posisjonen at vi har mer enn nok tilgang til fornybar energi til i stor grad å kunne erstatte den fossile bilparken.

Det samme gjelder norsk sokkel. Vi har muligheten til å drive oljeproduksjon med strøm fra land i stedet for ineffektive gassturbiner. Det vil gi store ressursbesparelser, en langt bedre klimaprofil på produksjonen av olje og gass

og økt sikkerhet for arbeiderne på sokkelen. Med framtidrettede grep innen disse to sektorene vil vi kunne redusere de norske utslippene med flere millioner tonn CO₂ og i tillegg få økt trygghet, mindre partikkelforurensning og andre ulemper som fossil energi fører med seg, i tillegg til at det bidrar til merutvinning i eksisterende felt.

Nøkkelen til å få til dette er infrastruktur. Statnett planlegger å investere opptil 50 mrd. kr i nettet over den neste tiårsperioden. Dette er helt nødvendige investeringer, etter mange år med forsømmelser. Med det tidlige 1990-tallets energilov falt investeringene i nettet jevnt og trutt, helt til det i begynnelsen av dette tusenåret nesten ikke ble brukt penger på nett i Norge i det hele tatt. Nettet vårt i dag er ikke godt nok i stand til å levere tilfredsstillende sikkerhet.

Før jul var olje- og energiministeren på besøk hos Elkem Thamshavn og kunngjorde byggingen av linjen Ørskog–Sogndal. Jeg var så heldig å være med, både fordi det er en viktig sak for landsdelen vår, og fordi det er et eksempel på en godt gjennomført jobb av Olje- og energidepartementet, der lokale innspill blir lyttet til, og der behovet for linjen har blitt godt kommunisert. I den kommende nettmeldingen vil regjeringen gå gjennom politikken for planlegging og bygging av sentralnett. Dette er vanskelige prosesser, og de kan, som medlemmene av vår komité vet godt, gi mye støy. Det er derfor en veldig viktig melding regjeringen snart legger fram.

Det er viktig at den økte produksjonen av kraft ikke fører til innelåst kraft i Norge. Det vil ta bunnen ut av produksjonen av ny, fornybar energi og også minske incentivene for god energisparingspolitikk. Når det blir ekstra kaldt og effekttoppene blir høye i Norge, vises sårbarhetene våre, med svære prishopp og mye usikkerhet og opphetet debatt. Medlemmene av vår komité vil huske komitéreisen vi hadde til London mens kraftkrisen var på sitt mest intense i Midt-Norge, der det kostet opp mot 70 kr å ta en dusj i deler av landet. Sånne situasjoner viser oss sårbarheten ved for dårlig nettkapasitet og for dårlig tilknytning til nabolandene våre.

Oppgraderingen av Nea–Järpstrømmen var en veldig viktig del av å løse situasjonen for Midt-Norge. Vi lever i et gjensidig nytteforhold med naboene våre når det gjelder strøm. Vår kraft er regulerbar, og dermed svært verdifull for et Europa som i sin overgang til renere og mer fornybar kraft i stor grad trenger ny reguleringskraft og mer stabilitet. I tillegg har en sånn utveksling stor verdi for oss og styrker vår egen leveringssikkerhet og verdien av vår egen regulerbare kraft. Det er bra, og som statsråden har vist til, følges dette opp med utbygging av nye linjeforbindelser til utlandet, og det er viktig.

Det at det er tekniske begrensninger i sentralnettet vårt, bør ikke være noen overraskelse, og jeg vil advare litt mot å legge for mye politikk i det, jf. utvekslingen mellom representanten Meling og statsråden tidligere i debatten. Det er stor enighet i salen, oppfatter jeg, om behovet for et sterkt sentralnett og utveksling med utlandet, og det er bra.

Erling Sande (Sp) [10:49:51]: Senterpartiet har arbeidd i mange år for meir produksjon av fornybar energi

fordi vi har ressursane – landet vårt har store utnytta ressursar innanfor vatn, innanfor vind, innanfor bio og innanfor alle desse områda av umodne teknologiar: bølge, tidevatn, offshore vind og anna, som enno ikkje er kommersielt lønsame. Alt ligg til rette for at vi er – og skal vere – ein stor og viktig bidragsytar til meir fornybar energi, både i eige land og utover det.

Så er det sånn at verda treng rein energi. Skal vi løyse klimautfordringane, må vi dramatisk redusere vår fossile energibruk og erstatte denne med fornybar energi. Og så er det sånn i tillegg at produksjonen av den fornybare energien skaper moglegheiter, det skaper verdiar, det skaper sysselsetjing i heile landet vårt. Det har vore eit taktskifte frå den raud-grøne regjeringa overtok, når det gjeld satsing på fornybar energiproduksjon og satsing på forskning og utvikling innanfor dette feltet. Det er Senterpartiet stolt av.

Innan energieffektivisering skjer det òg svært mykje. Det er også eit område med stort potensial.

I sum gir dette store mengder med kraft – og rein kraft – i landet vårt. Derfor må fornybarsatsing og energieffektivisering sjåast i samanheng med energibruken og med infrastrukturen, kraftlinjer til å føre denne krafta fram. Desse tre pilarane må det satsast på parallelt – altså energiproduksjon, linjer og energibruk. Overdriven satsing på ein av dei vil vere uheldig i forhold til dei andre.

Eit eventuelt overskot av kraft gir store moglegheiter for eksisterande industri og vidareforedling av krafta, som representanten Skumsvoll var inne på, og det gir moglegheiter for ny industri. Datalagring er eit eksempel – bruk av fornybar kraft til å drive store datalagringsanlegg på ein langt reinare måte enn det som skjer rundt i verda i dag. Og så gir det moglegheiter for å gjennomføre klimatiltak som f.eks. elektrifisering av meir av transportsektoren og av petroleumsaktiviteten, som har vore nemnt. Då er det viktig med samband til utlandet, og så er det viktig med god infrastruktur i Noreg. I den samanhengen har eg lyst til å utfordre både interpellanten og representanten Lødemel. Eg deler det engasjementet ein har for å ha gode utanlandssamband som er tenlege, men det er òg slik at det må satsast tungt i Noreg for å føre krafta fram og sikre landsdelar som i dag ikkje har den tilstrekkelege forsyningskapasiteten. Dersom ein skal eksportere meir straum ut, må linjenettet òg i Noreg sikrast. Det vi har sett i interpellanten sitt parti på det området dei seinare åra, er stadige markeringar mot kraftlinjebygging. Sogn og Fjordane har eg nemnt før, men òg Hordaland – Hardanger. Høgrebyrådet i Bergen har på ingen måte vist den same entusiasmen for denne viktige infrastrukturen som det som her kjem til uttrykk. I så måte er det jo bra at ein har eit auka fokus på dette.

Dersom ein ikkje har ein marknad til stades for bruk av krafta, eller manglande infrastruktur gjer han utilgjengeleg, vil òg satsinga på meir produksjon av fornybar energi stoppe opp. Derfor er desse sambanda både innanlands og utover landegrensene viktige. Forsyningsikkerheit er eit anna moment som er nemnt. Krafta kan gå begge vegar på desse linjene, og det har ho også gjort dei seinare åra. Det er tryggleik for kraftforsyning innanlands og utanlands.

Vi frå Senterpartiet si side meiner at Noreg må satse enda tyngre på både produksjon og infrastruktur og på å bidra til å utvikle marknader for elkrafta. Det er både god klimapolitikk og svært god næringspolitikk.

Borghild Tenden (V) [10:54:48]: Jeg vil begynne med å takke interpellanten for en viktig debatt. Hva vi skal benytte den økte fornybare energien til, er viktig. Det er nemlig ikke slik at det å produsere mer fornybar energi i seg selv betyr reduserte klimagassutslipp. Jeg vil også minne om at et annet mål, nemlig det å øke energieffektiviteten i norske bygg, kan undergraves hvis man ikke har en klar strategi på dette området.

EUs fornybardirektiv omfatter både elektrisitet, oppvarming/avkjøling og transport. Dette er en utvidelse av fornybardirektivet fra 2001, som kun omfattet elektrisitet. Direktivet har som mål å etablere et felles rammeverk for å fremme fornybare energikilder med et overordnet EU-mål om en 20 pst. andel i 2020. I tillegg kommer et bindende mål om 10 pst. fornybarandel i transportsektoren. For Venstre er det viktig å understreke at EUs fornybardirektiv kan, hvis vi gjør dette riktig, hjelpe Norge med å redusere CO₂-utslippene med flere millioner tonn – tilsvarende utslipp fra flere millioner personbiler.

Norge har spesielt gode forutsetninger for å øke produksjonen av fornybar energi. Vannkraften har allerede gitt oss en relativt høy fornybarandel, og potensialet er betydelig innenfor bl.a. vindkraft. Vi har mye vind spredt over store arealer. Forholdene ligger også godt til rette for å produsere elektrisitet fra biogass, bølger, tidevann og saltkraft. Venstre forutsetter at Norge gjennomfører energieffektiviseringstiltak parallelt med konvertering og økt fornybar energiproduksjon. Energieffektiviseringstiltakene må føre til at totalforbruket av energi reduseres.

En slik ambisiøs oppfølging ved implementering av EUs fornybardirektiv gir reduserte utslipp av CO₂-utslipp i Norge. En oversikt over de viktigste effektene av økt produksjon og bruk av fornybar energi viser at EUs krav kan hjelpe Norge til å senke klimagassutslippene med flere millioner tonn CO₂ innen 2020. Dermed kan Norge være på god vei til å nå klimamålene som er vedtatt av Stortinget.

Venstre mener at en del av den nye energien må benyttes til å gjennomføre elektrifiseringstiltak i petroleumssektoren. For å gjennomføre tiltakene som er utredet av Oljedirektoratet i Klimakur 2020, trengs 8,1 TWh fornybar elektrisitet. I tillegg står fossile kilder til oppvarming for en betydelig del av oppvarmingsbehovet i norske bygg. 6 pst. av totalt energiforbruk i bygg kommer fra fyringsolje eller parafin, og 2,5 pst. kommer fra fossil gass. Totalt utgjør salget av fyringsoljer rundt 600 000 liter i året, som alene slipper ut 1,6 mill. tonn CO₂. Sammen med utslipp fra gass og andre petroleumsprodukter brukt til oppvarming regnes de totale utslippene fra oppvarming av bygg til 2 mill. tonn CO₂ årlig. Bioenergi kan fase ut 5 TWh fyringsolje i industrien. Dette vil kunne gi en reduksjon i CO₂-utslippene på om lag 1,5 mill. tonn. Når man i tillegg vet at det er behov for mer strøm for å kunne elektrifisere større deler av bilparken i tiden som kommer,

er det klart at det er behov for mer strøm i det norske markedet.

Men det er like fullt et behov for å skape et stabilt marked for strømleveranser til Europa. Da trenger Norge bedre tilknytning til kontinentet. Norge kan spille en betydelig rolle i Europa som leverandør av ren fornybar energi. For å få til dette må arbeidet intensiveres for å få etablert nye og forbedrede overføringskabler til kontinentet og Storbritannia, som mange har vært inne på før. Nye kabler til Europa forutsetter også nye kraftlinjer i Norge, spesielt i Sør-Norge, men også overføringslinjer fra overskuddsfylker som Sogn og Fjordane, som i dag har innestengt kraft. Stor overføringskapasitet mot utlandet bidrar også til å gjøre energimarkedet mer effektivt, at ren fornybar energi blir tilgjengelig i et større område, og at energien får en pris som motvirker sløsing.

For å oppsummere: Venstre er for å bruke ny fornybar energi til å erstatte fossil energi i Norge, samtidig som vi kan eksportere energi til Europa for å hjelpe til med å redusere bruken av fossil energi der. Det er god politikk og god økonomi for Norge, for norske forbrukere og for våre europeiske naboland.

Siri A. Meling (H) [10:59:54]: Jeg vil begynne med å takke for interessante innlegg fra de ulike representantene.

Jeg har også lyst til å si at det som nå skjer, er utrolig positivt: Vi får nå en stor satsing på utbygging av ny fornybar energi. Det er riktig som statsråden sier, at vi nå har en utbyggingstakt som er veldig høy innenfor fornybar energi, og med den elsertifikatordningen som er på plass, er det klart at det er stor interesse. Begrensningen ligger kanskje bare i det å sørge for at vi får konsesjonsbehandlet søknadene fort nok til at de kan realiseres innen 2020. At vi får en økt satsing på fornybar produksjon, er positivt, og det er også positivt med den satsingen vi har på infrastrukturbygging på strømmettet vårt i innlandet.

Så sier statsråden at den analysen som er gjort av Statnett når det gjelder kapasiteten i nettet, ikke er politiske begrensninger, men fysiske lover. Det kan veldig godt være riktig, som jeg også sa i mitt innlegg, men én ting er det faglige grunnlaget i det som ligger i dagens utgangspunkt når det gjelder vår infrastruktur, en annen ting er hva vi politisk velger å gjøre med det. Det er den spørsmålsstillingen, den utfordringen, vi adresserer til olje- og energiministeren og til regjeringen: Hva velger vi å gjøre med det? Det Statnett nå har valgt, er å redusere sitt ambisjonsnivå i forhold til økt kraftutveksling med utlandet. Vi får en økning frem mot 2021 på rundt 2 000 MW. Høyres ønske var at den skulle være mye høyere, og det lå planer på rundt 7 000 MW. Det er altså et redusert ambisjonsnivå. Dersom olje- og energiministeren velger å legge trykk på å få utbedret det som må utbedres ved å sette seg ned sammen med Statnett, andre myndigheter, andre kraftselskaper og de som har interesser bak kabelprosjekter osv. for å finne alternative løsninger med det fysiske utgangspunktet vi har, så er det fullt mulig hvis det er vilje, og hvis det er prioritering til dette.

Så har vi en regjering og en statsråd som ikke legger skjul på at de ønsker at det skal være Statnett som bygger

ut og eier utenlandskablene. Det er selvfølgelig et valg. Vi påpeker at det kan være alternativer, nettopp for å få fart på kapasitetsutbyggingen. Hvis det er sånn at statsråden er bekymret for prisutviklingen ved økt kapasitetsutnyttelse, ber jeg statsråden studere den analysen som har tittelen «Framtidig kraftbalanse og -priser i Norge og Norden», utgitt av THEMA Consulting Group, som også ble presentert den 6. desember på Folkets Hus her i Oslo. Den viser at prisseffekten av kabler er moderat, så prisfrykten statsråden kanskje har, kan være helt ubegrunnet.

Statsråd Ola Borten Moe [11:03:16]: La meg først få takke for et edruelig ordsifte rundt et viktig tema.

La meg begynne med Fremskrittspartiet, som etterlyste ytterligere analyser knyttet til Norges potensial som grønt batteri – hva det vil ha å bety for investeringer i infrastruktur – og andre samfunnsøkonomiske analyser, hvis jeg leste representantens innlegg riktig. Det er innspill som jeg tar med meg, og som jeg synes er gode. Jeg vurderer å legge fram en stortingsmelding om norsk energipolitikk i etterkant av at Energiutvalget kommer med sin innstilling senere i år. I så fall vil Stortinget få bred mulighet til både å studere analyser og diskutere alt det som representanten tar opp. Jeg er enig i at det er viktig og relevant.

La meg bare komme med to refleksjoner knyttet til Norges rolle som grønt batteri: Jeg har selvsagt ingenting imot økt utvekslingskapasitet, som jeg har gjort rede for, men jeg synes vi skal tenke over – litt i forhold til størrelse – at Tyskland alene, hvis jeg ikke tar helt feil, med sine planer om investeringer i fornybar energi vil ha et behov for reguleringskraft i størrelsesorden 70 GW. Norge har en installert kapasitet på i underkant av 30 GW. I tillegg kommer da altså resten av Europa. Uten at jeg skal spå for mye inn i framtiden, er det ikke urimelig å tenke at Europa er nødt til å klare å finne utvekslingskapasitet som ikke handler om norsk fornybar energi. Da har jeg dristet meg til å si at jeg tror at gass kan være en del av den strategien, og det står jeg på.

Jeg er glad for stor tilslutning til høy utbyggingstakt på nettet. Det håper jeg også forplikter i forhold til de enkelte sakene. Jeg synes det er et reelt valg – i hvert fall en reell prioritering – å si hva det er vi skal prioritere. Når det gjelder store nettinvesteringer framover, er det å imøtekomme de store nasjonale behovene først. Nå bygger vi til Vestlandet. Det er fremdeles store behov rundt Bergen. Vi skal bygge mellom Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Det er et kjempeprosjekt i gang i nord for å sikre vår nordligste landsdel tilgang på sentralnett og kritisk infrastruktur, og det er mange andre nettfosterkningsprosjekt. Jeg mener det er hovedoppgaven til Statnett å sikre Norge et godt, oppdatert og moderne forsyningsnett og infrastruktur.

Presidenten: Debatten i sak nr. 1 er dermed avsluttet.

Sak nr. 2 [11:06:25]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om lov om arbeidstvister (arbeidstvistloven) og lov om lønnsnemnd

i arbeidstvister (lønnsnemndloven) m.m. (Innst. 91 L (2011–2012), jf. Prop. 134 L (2010–2011))

Steinar Gullvåg (A) [11:07:15] (ordfører for saken): I nær 100 år har arbeidstvistloven vært en vesentlig del av norsk arbeidslivslovgivning. Vår første arbeidstvistlov så dagens lys allerede i 1915. Men når vi i dag vedtar en ny og revidert arbeidstvistlov, er det arbeidstvistloven av 1927 som avløses av en mer modernisert utgave.

Ja, den moderniseres. Loven vi vedtar i dag, er nemlig en videreføring av loven fra 1927, men i en enklere og bedre tilrettelagt form som samtidig avspeiler den praksis som er utviklet av partene i arbeidslivet og Arbeidsretten i løpet av en knapp hundreårsperiode.

Arbeidstvistloven er viktig for partene i arbeidslivet og for norsk arbeidsliv. Jeg tør mene at loven er mye av grunnlaget for et vel utviklet samarbeid mellom partene i norsk arbeidsliv, nettopp fordi den gir regler for tariffavtalens form, innhold og rettsvern, og fordi den gir regler for løsningen av interessekonflikter mellom partene. Lovens utgangspunkt er at arbeidslivets parter er jevnbyrdige og har frihet til å regulere lønns- og arbeidsvilkår gjennom forhandlinger og tariffavtaler. Loven forutsetter at arbeidskamp, altså streik og lockout, er rettmessige kampmidler i konflikter, men da etter nærmere angitte regler om framgangsmåte, frister og mekling. Samtidig er lovens hensikt å bidra til arbeidsfred i tariffperiodene ved at tvister søkes løst uten bruk av kampmidler. Jeg er derfor glad for at en samlet komité står bak innstillingen, med unntak av Framskrittspartiet, som har egne forslag på et par punkter. Jeg går ut fra at partiet selv vil begrunne sine forslag.

I internasjonal sammenheng er det systemet vi har utviklet i de nordiske landene, ganske enestående. I andre land som ikke har tilsvarende lovgivning, er forholdet mellom arbeidslivets parter langt mer anstrengt. Nå påstår jeg ikke at det ene og alene skyldes arbeidstvistlovgivningen, men den har absolutt bidratt.

Moderniseringen av arbeidstvistloven innebærer at loven blir teknologi- og kjønnsnøytral. Det mest synlige uttrykk for denne oppdateringen er kanskje at «riksmeklingsmannen» – som vitterlig er en kvinne – heretter endres til «riksmekleren».

I dag skal vi også vedta en ny lov om lønnsnemnd i arbeidstvister. Det er en liten særlov med få bestemmelser som supplerer arbeidstvistloven. Loven stiller Rikslønnsnemnda til disposisjon for partene dersom de ønsker en tvist løst ved frivillig lønnsnemnd. Det foreliggende lovforslaget er en forenkling og språklig og teknisk oppdatering av gjeldende lov. Innholdet er ikke vesentlig endret.

Så har jeg behov for å understreke Arbeidsrettens historiske forankring som voldgiftsdomstol for partene i arbeidslivet og at Arbeidsretten beholdes som særdomstol under Arbeidsdepartementet. Det er helt i tråd med partenes ønsker, og det betyr altså at Arbeidsretten ikke legges inn under domstolsadministrasjonen.

Ikke minst av den grunn er det viktig å bidra til å styrke et relativt lite norsk arbeidsrettslig fagmiljø gjennom økt kapasitet i Arbeidsretten og gjennom Arbeidsrettens sam-

arbeid med Borgarting lagmannsrett og øvrige domstoler. Arbeidsretten kan på det vis dra nytte av annen dommerkompetanse og omvendt. Viktig er det også å støtte opp om og utvikle det arbeidsrettslige fagmiljøet ved Universitetet i Oslo.

Sluttelig vil jeg anføre at komiteens flertall, alle unntatt Framskrittspartiet, i forståelse med departementet gjør en tilføyelse til regjeringens proposisjon. Under komitéhøringen ba Landsorganisasjonen i Norge om en tilføyelse i § 20. Tilføyelsen er i realiteten en videreføring av eksisterende lov og betyr i korthet at riksmekler eller en kretsmekler fortsatt skal ha mulighet for mekling ved avtalekrav mot uorganiserte bedrifter før en eventuell plassoppsigelse.

Laila Marie Reiertsen (FrP) [11:12:03]: Lovar må fornyast som alt anna her i samfunnet, og lovgrunnlaget i denne saka finn ein heilt tilbake til 1927 og 1958, så ein kan vel seia at det er på tide.

For det meste er heile komiteen samstemd i heile dette forslaget, og eg vil berre gå gjennom dei spesifikke merknadene som Framstegspartiet har kome med.

Det som vi siktar til då, er først og fremst dette med mekling for Arbeidsretten, der komiteens fleirtal vil ha ein uformell meklingspraksis. Det ønskjer ikkje Framstegspartiet, fordi ein med det skaper mindre tillit og tryggleik for at prosessen vidare blir gjort på best mogleg måte. Korfor ikkje då ha ein lik praksis, slik ein opererer med i dei andre domstolane?

Når det gjeld partshjelp, har vi også ei litt anna tilnærming. No er det slik at ein enkelt person kan føra si sak for to rettsinstansar. Dette har ikkje vore noko stort dilemma og vil sikkert ikkje bli det i framtida. Men likevel, for å vera heilt sikker, må ein vera klar over at dersom dette skjer, er det svært uheldig, og det kan føra til svært vanskelege situasjonar. Derfor fremjar vi eit eige forslag om dette som gjer at ein må velja.

Til slutt vil eg nemna at Framstegspartiet er svært positiv til effektivisering generelt, også når det gjeld saksbehandlingstid, samt å gjera lovar lettare å forstå for alle. Men det må ikkje bli sånn at tidsfristen blir så kort at det igjen går ut over god og heilskapleg saksbehandling.

Eg tek til slutt opp forslaga frå Framstegspartiet.

Presidenten: Da har representanten Laila Marie Reiertsen tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [11:13:41]: Arbeidstvistloven er en viktig lov for norsk arbeidsliv. Gjeldende lov fra 1927, som i hovedsak bygger på vår første arbeidstvistlov fra 1915, har vært en slitesterk lov. Loven har i hovedsak fungert bra, og det har ikke vært omfattende endringer i årenes løp.

Arbeidslivets parter er sentrale på dette rettsområdet. Hovedorganisasjonene, Arbeidsrettens leder og Riksmeklingsmannen har deltatt i arbeidet med ny lov gjennom en referansegruppe, og vi har hatt et godt samarbeid. Også andre gode krefter, både dommere og professorer, har bidratt med gode innspill.

Gjennom Arbeidsrettsrådets innstilling i 1996 og Stabel-utvalget i 2001 ble behovet for materielle lovendringer drøftet. Etter lange og opphetede diskusjoner ble det imidlertid kun gjennomført mindre materielle endringer.

Den gamle loven bærer likevel preg av at den snart er 100 år. Gjennom de siste årene har dessuten arbeidslivet endret seg, og det er kommet til mange nye organisasjoner. Nye og uerfarne brukere synes at det er vanskelig å finne fram i arbeidstvistloven, og det er mange spørsmål den ikke gir direkte svar på.

På denne bakgrunn har departementet foretatt en teknisk og språklig modernisering av loven. Det er laget en ny lovstruktur, og titler og begreper i loven er gjort kjønnsnøytrale. Vi får nå, som nevnt, vår først riksmekler.

Loven er forenklet ved at bestemmelser i loven av 1927 som ikke har praktisk betydning, er opphevet. Sammen med et forslag om å oppheve en foreldet paragraf om riksmeklingsmannens virksomhet ble også gjeldende bestemmelser som åpner for å kunne innkalle til mekling uten at alle lovens vilkår var oppfylt, foreslått opphevet. Dette var en misforståelse, noe LO også påpekte under høringen den 8. desember. I mange lokale saker er det slik at en fagforening prøver å få opprettet en tariffavtale med arbeidsgiver uten å lykkes. Det kan da innkalles til mekling i den aktuelle kretsen, og tvister kan løses uten at det blir nødvendig å varsle plassoppsigelse. Jeg er fornøyd med at komiteen foreslår å ta en bestemmelse som åpner for dette, inn igjen i den nye loven.

Prosessreglene for Arbeidsretten i gjeldende arbeidstvistlov kopierte i noen grad bestemmelser i den gamle tvistemålsloven, som nå er erstattet av ny tvistelov. Vi har gått gjennom den nye tvisteloven og sett på hvilke bestemmelser der som det er nødvendig eller ønskelig å ta inn i den nye arbeidstvistloven. Et viktig siktemål har vært å bidra til å effektivisere avviklingen av saker for Arbeidsretten.

Spørsmålet om Arbeidsrettens administrative tilknytning er vurdert på bakgrunn av de omfattende endringene i organiseringen av norske domstoler som er gjennomført. Blant annet på bakgrunn av innspill i en høring fra 2007 foreslår regjeringen at Arbeidsretten fortsatt skal ha administrativ tilknytning til Arbeidsdepartementet. Arbeidsretten er en liten domstol, og det er viktig å sikre at den er en så robust og faglig attraktiv arbeidsplass som mulig. Dette er bakgrunnen for forslaget om at Arbeidsretten skal ha tre fast ansatte dommere på fulltid.

Regjeringen foreslår også en ny lov om lønnsnemnd i arbeidstvister. Det er foretatt relativt omfattende forenklinger og språklige og tekniske endringer i forhold til den gjeldende loven.

Avslutningsvis vil jeg peke på at det har vært en viktig premiss for arbeidet at den nye loven skal bli mer oversiktlig, lettfattelig og enklere å finne fram i. Jeg mener at vi har fått dette til uten å svekke avtalefriheten og partenes handlingsrom. Jeg regner derfor med at den nye loven blir like slitesterk som den gamle har vært.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 2003)

Sak nr. 3 [11:17:46]

Interpellasjon fra representanten Robert Eriksson til arbeidsministeren:

«Europa står overfor store utfordringer der vi allerede ser en sterkt økende arbeidsledighet. Tall fra 2. kvartal i år fra Eurostat forteller om en ungdomsledighet i Spania og Hellas på henholdsvis 45 og 43 pst. Nav EURES har oppgitt at det bare i Oslo har hatt en økning på 60 pst. i henvendelser fra arbeidssøkende utlendinger. Samtidig som ledighetstallene i Europa går i taket, har regjeringen gitt etter for presset fra ESA om å gi utlendinger dagpenger etter kun én dags arbeid i Norge. Én dags arbeid i Norge er også nok for å få tilgang på andre velferdsgoder. Rask opptjening av velferdsgoder og eksportmuligheter for arbeidsinnvandrere fra EØS-land øker presset på enkelte ordninger.

Hvilke tiltak vil statsråden sette i gang for å trygge norske velferdsordninger samt forhindre et økende antall velferdsvlyktninger fra Europa, og vil statsråden i større grad utfordre EUs pålegg om å endre norske ordninger?»

Robert Eriksson (FrP) [11:19:25]: Opp mot 500 millioner mennesker har nå muligheten til å oppnå rett til norske velferdsgoder.

«En dags arbeid i Norge er nok. Det må norske politikere ta inn over seg.»

Det er ikke et sitat fra meg. Det er forsker og medlem av Brochmann-utvalget, Knut Røed, som sier dette til Dagsavisen den 26. mai 2011.

Vi vet at EØS-avtalen, som ble inngått i 1994, har ført til en norsk tilpasning til EU som langt overgår det man da så for seg. Uten at jeg skal gå inn på den debatten nå, venter vi selvfølgelig spent på Stortingets europautvalgs sluttrapport, som er varslet å komme i slutten av denne måneden. Da vil vi sikkert få et nærmere innsyn i de avtalene som Norge har inngått siden 1994 og frem til i dag.

Det jeg er opptatt av ved å reise denne interpellasjonen, er ikke å gå til angrep på at vi har arbeidsinnvandring fra EØS-land. Fremskrittspartiet er positiv til at man har et fritt arbeidsmarked, at folk med ulik kompetanse flytter fritt over landegrensene og bidrar til verdiskaping. Det synes vi er positivt. Vi vet at norsk kunnskap reiser ut av Norge, er i Europa, i andre land, og bidrar til verdiskaping, og vi vet at det motsatte skjer. Men det som kanskje er det aller viktigste, er å være bevisst på hvilken type arbeidskraft Norge bør tiltrekke seg i fremtiden. Hvilke typer mennesker er det man ønsker inn i det norske arbeidsmarkedet? Er det ikke de som man ser har mye å bidra med? Jeg registrerer at også Abelia tidligere har reist den debatten.

Så ser vi, og det er den store utfordringen, at gjennom EØS-avtalen tas det stadig sterkere grep ikke bare om hvordan det norske arbeidslivet skal utformes, men også om hvordan norsk velferdspolitik skal utformes. Hvis jeg ikke husker feil, har vi fra 2004 til 2008 hatt en dobling av eksport av trygdeytelser ut av Norge og inn til EØS-området – fra 2,2 mrd. kr til 4,3 mrd. kr Så vil nok kanskje mange si at mye at dette skyldes at nordmenn tar med

pensjonene sine ut. Ja, hovedvekten er nordmenn som tar med seg pensjonen sin ut, men vi har også hatt en betydelig økning i form av arbeidsrelaterte ytelser. La meg derfor, uten å tegne et skremmebilde eller et mørkt bilde, ta for meg to–tre problemstillinger innledningsvis. Samtidig som Norge har gode velferdsordninger – noe vi skal være glade for, noe vi skal fortsette å videreutvikle og ta godt vare på; det tror jeg samtlige i denne salen er enige om – så ser vi en økende uro i Europa. Vi ser at arbeidsledigheten øker, vi ser at man endrer, reduserer og svekker velferdsytelsene, og vi ser at stadig flere fra land som Spania, Hellas og Italia går på norsk kurs og søker å komme til Norge. Samtidig ser vi at mange kommer hit på kortere opphold og ser muligheten for å få norske velferdsytelser, som kontantstøtte og barnetrygd, sendt hjem til sitt hjemland.

Det er en utfordring vi skal ta på alvor, for jeg tror ikke at vi klarer – for å sette det på spissen – å være Europas nye trygdekontor, samtidig som vi skal opprettholde velferden i vårt eget land. Den oppgaven blir for krevende, også for Norge, og derfor tror jeg vi må være villige til å ta en del grep. Tidligere hadde vi regler når det gjaldt dagpenger, som vi gjennom EØS-avtalen ble tvunget til å endre. Hvis man har forutgående opptjeningstid i Europa, kan man komme til Norge og i teorien jobbe én dag – jeg understreker at det er hvis man har forutgående opptjeningstid – og skulle man da bli arbeidsledig i Norge etter én dag, tar man med seg de norske ytelsene tilbake til sitt hjemland, og det norske nivået på ytelsene vil f.eks. i Hellas eller Spania gi en helt annen kjøpekraft enn i Norge.

Vi kan se på kontantstøtten, som vi vet gir én månedlig inntekt tilsvarende 18 timers arbeid for en norsk industriarbeider, 28 timer for en svensk, 49 timer for en spansk og 150 timer for en polsk industriarbeider. Barnetrygden gir en månedlig inntekt tilsvarende 5 timers arbeid for en norsk industriarbeider, 14 timer for en spansk og 44 timer for en polsk. Vi ser også at for en bulgarer som kommer til Norge, kan kontantstøtten som man sender hjem utgjøre nærmere en og en halv årslønn i Bulgaria.

Dette er ting man skal ta på alvor, og som man skal, og bør, se nærmere på – hvordan man unngår å tiltrekke seg velferdsflyktninger. Jeg ønsker at vi skal tiltrekke oss kvalifisert arbeidskraft fra Europa, og de som kommer til Norge – la det være klinkende klart – skal ha de samme rettighetene som en nordmann. En som kommer fra Polen, eller fra Bulgaria eller Spania, som bosetter seg i Volda og jobber i Volda – en som kommer som arbeidsinnvandrer fra EØS-området, blir arbeidsledig i Volda og fortsetter å være i Volda – skal selvfølgelig ha de samme ytelsene som Nilsen som bor i Volda. Det er ikke det denne saken handler om. Den handler om at hvis han da drar *ut* igjen fra Volda og tar med seg ytelsene hjem – f.eks. til Bulgaria – bør man da utfordre EØS og si at her ønsker vi en kostnadsregulering, at vi da regulerer ytelsen slik at den svarer til kostnadsnivået i hans hjemland? Det er det ikke muligheter til i dag. Jeg mener at det kunne ha vært en grei måte å begynne å forhandle på.

Jeg registrerer at EU-ambassadør János Herman sier i Klassekampen den 13. desember i 2011 at han varsler

endringer om den omstridte EØS-avtalen. EU ser for seg at EØS kan bli et «venterom» for land som vil bli medlem av EU, og da viser han til eksempler som Hviterussland og Ukraina. Det betyr at det også er en debatt internt i EU, og en vilje i EU, til at man ser på siden av EØS-regelverket. Da bør det også være helt legitimt og mulig for Norge å ta opp dette til debatt med EU og si at på grunn av våre forhold må vi få andre typer løsninger – og da en slik kostnadsregulering. Så kan man si at det vil EU aldri bli med på. Men jeg registrerer at statsråden tidligere, før jul, var nedover og diskuterte lønnsnivået. Der sier jo EU i utgangspunktet akkurat det samme – men motsatt vei – at du kan komme fra EU-området inn til Norge og jobbe for den lønnen som du har i ditt hjemland. Vi skjønner alle at det vil være en stor utfordring. Jeg er glad for at arbeidsministeren tok den turen nedover, men det viser at det også må gå an å føre samtaler den motsatte veien når det gjelder velferds- og trygdeytelsene, for å finne de gode løsningene.

Samtidig bør man også begynne å vurdere å ha en debatt knyttet til om kontantstøtte og barnetrygd i utgangspunktet er en ytelse som er linket til det å være i det norske arbeidsmarkedet. Eller er det en familierelatert velferdsytelse som vi har designet i det norske velferdssystemet? Jeg mener det siste, og det er også noe som man bør debattere, for i dag er det linket opp mot at man har kommet hit og jobbet og dermed har krav på ytelsen. Jeg håper i hvert fall at vi kan få en god diskusjon. Så blir det sikkert mulig å komme tilbake med flere runder etter i dag, men jeg håper vi kan få en god diskusjon om de utfordringsbildene som er, og at vi møter dette med et åpent sinn og kan ha en kreativ debatt om hvordan vi skal møte den stadig økende utfordringen med at vi eksporterer trygdeytelser ut til EØS-området.

M a r i t N y b a k k hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [11:29:44]: Ja, jeg håper at vi skal få en god og konstruktiv debatt. Det er et viktig spørsmål som er satt på dagsordenen, og jeg kan forsikre Robert Eriksson om at også regjeringen er grunnleggende opptatt av å ivareta det norske velferdssystemet. Det er også en av grunnene til at vi satte ned Brochmannutvalget, som vi nå følger opp. Det er en av grunnene til at vi allerede på budsjettet for 2012 gjorde noe med dette knyttet til bl.a. overgangsstonaden. Det er én ting.

Så skal vi ha den debatten, men da må vi også passe på at vi er veldig etterrettelige når det gjelder hva som er den reelle situasjonen. Representanten sier det, men det er noe med måten det blir sagt på. Det er altså ikke slik at man kan være én dag i Norge. Man må ha jobbet én dag i Norge, man må ha hatt et ansettelsesforhold i Norge. Men forut for det må man også ha hatt et ansettelsesforhold i sitt eget hjemland som må kunne dokumenteres, og som skal dokumenteres med et offisielt stempel fra det landet. Det er veldig viktig. Så skal man være tilgjengelig for det norske arbeidsmarkedet og ta enhver jobb som det norske arbeidsmarkedet tilbyr. Det er viktig at vi har det klart for oss.

Norge har de siste årene opplevd høy arbeidsinnvandring. Arbeidsinnvandringen har vært positiv for det norske arbeidsmarkedet og for norsk økonomi. Arbeidsinnvandrerne bidrar til å dekke etterspørselen etter arbeidskraft, de bidrar til at viktige oppgaver blir utført, og de tilfører nyttig kompetanse. Grunnlaget for dagens arbeidsinnvandringspolitikk ble lagt i arbeidsinnvandringsmeldingen som regjeringen la fram i 2008, og som har vært fulgt opp med flere konkrete endringer. Prinsippene for arbeidsinnvandringspolitikken er at den skal legge til rette for at bedrifter og virksomheter kan rekruttere arbeidskraft fra utlandet på en enkel og effektiv måte, når det er behov for det.

Den relativt høye prosentvise økningen av arbeidsinnvandrere fra Sør-Europa til Norge det seneste året, 14 pst., må ses i sammenheng med at det var få innvandrere fra disse landene i 2010. Det jeg mener å si med dette, er at den prosentmessige veksten er stor, men det er ikke veldig, veldig mange i antall mennesker – bare så vi er enige om det.

Men de store arbeids- og tjenestevandringene vi har hatt de siste årene, fører også med seg en del utfordringer som vi ikke skal være blinde for, bl.a. knyttet til å opprettholde et ordnet arbeidsliv. Regjeringen er opptatt av hvilke konsekvenser innvandring og internasjonal mobilitet har på de norske velferdsordningene og det norske velferdssystemet. Derfor, som jeg nevnte, satte vi ned Brochmann-utvalget i 2009. De leverte, som kjent, sin rapport i fjor. Utredningen har nå vært på høring og departementet vil vurdere forslagene i lys av den høringsrunden. Det kan også nevnes at tiltakene under handlingsplanen mot sosial dumping bidrar til å ivareta den norske arbeidslivsmodellen, hvor heltids lønnsarbeid gir en inntekt som muliggjør selvforsørgelse på et rimelig nivå. Allmenngjøringsordningen kan f.eks. forhindre at det utvikler seg et lavlønnsmarked i de allmenngjorte områdene hvor utenlandsk arbeidskraft får tilgang til det norske velferdssystemet gjennom å akseptere arbeid til lønns- og arbeidsvilkår som ligger under norske arbeidsavtaler, altså at man kan komme i en situasjon hvor man må ha trygde- og velferdsordninger i tillegg til arbeidslønn. Det er noe av det viktigste vi må hindre gjennom bl.a. allmenngjøringsssystemet.

Gjennom EØS-avtalen har Norge forpliktet seg til å legge til rette for at personer som flytter mellom land, skal kunne få med seg trygderettigheter som er tjent opp i ett EØS-land, til et annet EØS-land. Vi står fritt til å bestemme hvilke trygdeytelser vi skal ha i Norge, og til å bestemme vilkårene for å kunne få de ulike ytelsene. Men når det gjelder spørsmål om overføringer eller sammenlegging av rettigheter som er opptjent i andre EØS-land, er vi forpliktet av de reglene som følger av rådsforordning nr. 1408/71, trygdeforordningen, med tilhørende gjennomføringsforordninger. Trygdeforordningen regulerer også hvilke land som er ansvarlig for utbetaling av trygdeytelsene. For dagpenger under arbeidsløshet er dette normalt det landet som vedkommende arbeidet i da han eller hun ble arbeidsledig.

Vi kan ikke ha mer restriktive vilkår i dagpengeordningen for EØS-borgere som arbeider i Norge, enn det vi

har for våre egne borgere. I tillegg til å oppfylle det tidligere kravet om å ha jobbet i Norge åtte uker forut for ledigheten måtte EØS-borgere også ha hatt en minste arbeidsinntekt på 1,5 G siste kalenderår eller 3 G de tre siste kalenderårene eller ha jobbet i et annet EØS-land i minst 16 uker siste kalenderår eller 32 uker de tre siste kalenderårene. For personer som har opptjent sine dagpengerrettigheter gjennom arbeid i Norge, har det bare vært et krav om opptjent minsteinntekt ved arbeid og ikke et krav om åtte ukers arbeid forut for ledigheten.

Jeg har vurdert arbeidskravet veldig nøye – det er grunnleggende juridisk ekspertise som ligger bak dette – og kommet til at dette ikke er i samsvar med likebehandlingsprinsippet som følger av trygdeforordningen. Det var altså derfor regjeringen opphevet dette arbeidskravet. Opphevingen av arbeidskravet innebærer at EØS-borgere – også de som har jobbet her mindre enn åtte uker – nå vil kunne overføre sine opptjente rettigheter til arbeidsløshetsytelser fra andre EØS-land, om de blir ledige fra arbeid i en virksomhet i Norge.

Endringene kan medføre økt risiko for trygdemotivert innvandring. Arbeids- og velferdsetaten arbeider målrettet og systematisk med kontroll av dagpengeutbetalingene generelt. I løpet av 2012 skal etaten legge til rette for registrering av saker som gjelder innvilgelse av dagpenger til EØS-borgere på grunnlag av trygdeforordningen. Registreringen vil gi grunnlag for en generell kartlegging av disse dagpengesakene og for å gjennomføre kontroll med sikte på å avdekke mulig misbruk.

Jeg vil gjerne presisere – det har jeg for så vidt gjort allerede, men kan gjerne gjøre det en gang til – at endringen ikke betyr at en EØS-borger nå vil ha rett på norske dagpenger etter én dags arbeid i Norge. Det er en forutsetning for å kunne få innvilget dette at søkeren fyller de generelle vilkår til dagpenger, herunder kravet om minsteinntekt. Arbeidssøkere som har jobbet svært kort tid i Norge, må altså ha hatt arbeid i andre EØS-land forut for ledigheten som kan regnes med ved vurderingen av rett til norske dagpenger. Deres tidligere arbeidsforhold må kunne dokumenteres for å få dagpenger. Fyller man ikke disse minstekravene gjennom arbeid i Norge eller i et annet EØS-land, vil man altså ikke få innvilget dagpenger.

Jeg har lyst til å avslutte med at jeg er oppmerksom på problemstillingen. Vi følger den. Derfor er jeg opptatt nettopp av at vi nå får på plass en registreringsordning, sånn at vi hele tiden kan følge med på om dette innebærer at man får en økning av tilfeller av utbetaling av dagpenger hvor personer har vært ansatt f.eks. én dag i Norge. Hvis det skulle skje en stor økning knyttet til dette, må vi selvfølgelig agere, for da vil det dreie seg om regelrett misbruk.

Robert Eriksson (FrP) [11:37:17]: Jeg takker for svaret.

Statsråden er inne på veldig mange av de momentene og poengene som jeg selv er inne på, og er tydeligvis klar over en del av utfordringene. Jeg hadde blitt svært overrasket hvis statsråden ikke hadde vært klar over dem, med tanke på at man har hatt en stor offentlig utredning av det,

nemlig fra Brochmann-utvalget, som man også har hatt en grundig debatt om tidligere – i fjor vår.

Så er det hvordan vi følger dette opp videre. Én ting er at vi har fått en god utredning og hatt noen debatter, men hva skjer så videre? Statsråden peker på at man derfor i budsjett for 2012 har gjort grep med hensyn til overgangsstonaden. Da håper jeg at det ikke er det eneste grepet regjeringen har tenkt å gjøre, for man kan – etter mitt skjønn – gjøre to viktige ting.

Det ene er å sette seg ned ved forhandlingsbordet og se på om det er mulig – i alle fall undersøke om det er mulig – å ta et initiativ til å få reforhandlet EØS-avtalens bestemmelser knyttet til velferd og arbeid. Det er den ene måten man kan gjøre det på. Eller man kan redefinere de norske velferdsordningene. Hvis man velger å gå for det andre sporet, blir mine ufordringer:

Ønsker statsråden å sette seg ned og reforhandle EØS-avtalen, ta et initiativ til det, i forhold til både arbeid og velferd? Hvis svaret er nei, når kan vi forvente å få en bredere oppfølging av regjeringens arbeid når det gjelder å redefinere de norske velferdsordningene? Når får vi oss forelagt en stortingsmelding? Hva tenker regjeringen i forhold til det? Vil regjeringen – for å ta noen eksempler – se for seg å kunne innføre en trygdetid på f.eks. fem år før man får rett til kontantstøtte, og ønsker man å inngå forhandlinger med EU for å se på om den inntekten man har hatt før man kom til Norge, også er med i beregningsgrunnlaget for beregning av f.eks. dagpenger i Norge?

Det er også en utfordring – som jeg ser Knut Røed i Dagsavisen 26. mai 2011, som jeg siterte tidligere, og som jeg siterer på nytt, sier – at trygdesystemet kan tiltrekke seg mange. Det var også statsråden i og for seg inne på. Det samme sa Ruud Koopmans, en av Europas fremste velferdsforskere, da han var her for en tid tilbake. Han sa at de norske velferdsordningene og det systemet vi har, fort kan tiltrekke seg flere på grunn av velferdsordningene, også den ukvalifiserte arbeidskraften. Det er en utfordring vi nå står overfor, og vi må ha gode svar på det, ellers frykter jeg at vi kommer dit at vi kan risikere at norske velferdsordninger blir såpass hardt presset at det vil bli reduserte ordninger.

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [11:40:37]: Jeg kan forsikre om igjen at vi er opptatt av å ivareta de norske velferdsordningene. Men jeg er veldig opptatt av å gjøre det på en forsvarlig måte. Det innebærer for meg ikke å gjøre noe som innebærer at vi sier opp EØS-avtalen. Derfor er det slik at vi utfordrer EØS-avtalen på en del ting. Norge utfordrer EØS-avtalen bl.a. i forhold til ILO 94, og vi utfordrer EØS-avtalen knyttet til enkelte sider ved barnetrygdspørsmålene. Men jeg er ikke innstilt på å utfordre EØS-avtalen på det frie arbeidsmarkedet, for det er en helt grunnleggende del av avtalen. Når det gjelder å tro at man kan få reforhandlet de delene av avtalen, tror jeg man skal tro om igjen. I det store og hele er det et veldig godt redskap for Norge. Vår vekst og velferd framover kommer til å bygge på at vi har et fritt arbeidsmarked innad i EU. Vi trenger på lang sikt arbeidskraft i Norge, og vi er derfor helt av-

hengig av at vi har et godt og ordnet forhold på det området.

Så er det riktig at vi har gjort en ting i 2012-budsjettet knyttet til overgangsstonad, akkurat i tråd med anbefalingene fra Brochmann-utvalget, ved at vi i stedet for å gi passive penger er opptatt av å gi direkte aktivitet. Det er en innretning i velferdssystemet som nettopp hindrer at vi får en type misbruk av velferdskroner, og som jeg tror vi er veldig enige om er veien vi skal gå.

Så etterlyser representanten: Når kommer det mer? Det kommer mer, vi skal ha en ordentlig gjennomgang av dette i etterkant av Brochmann-utvalget. Men man må også erkjenne at dette ikke er enkle ting, for hvis man er – som jeg mener man må være – seriøs på dette og ikke tror at man kan reforhandle hele EØS-avtalen på dette punktet, tror jeg man også må skjønne at da må man gå gjennom ytelsene og se på hva man kan gjøre med ytelsene, for eventuelt å få en annen innretning på dem. Da betyr det også – og det skal Robert Eriksson være klar over – å utfordre en del av norske borgeres forhold til disse velferdsytelsene. Det er et mye vanskeligere politisk og faktisk spørsmål som krever grundig gjennomgang.

Så jeg er opptatt av at vi må være raske, men vi må ikke gjøre dumme ting, og vi må ikke gjøre ting som har konsekvenser for folk som vi ikke er klar over. Derfor følger vi opp dette, vi kommer til å følge opp meldingen. Man kan forvente at man relativt snarlig kommer tilbake med enkeltdele fra Brochmann-utvalget, for det er den tankegangen som er førende for den politikken regjeringen nå skal føre. Jeg deler bekymringen, men jeg er ikke enig i måten man vil løse det på, for det tror jeg er kortsiktig og ikke klokt.

Anette Trettebergstuen (A) [11:43:27]: Det er greit å forholde seg til fakta før man uttrykker bekymring i en interpellasjon på Stortingets talerstol. Det er veldig bra at statsråden, og for så vidt interpellanten, har ryddet opp i misforståelsene. Men det tjener ingen at man skaper et inntrykk av at arbeidsløse spanske ungdommer kan komme til Norge, jobbe én dag og så få rett på dagpenger.

Vi er en del av et felles europeisk arbeidsmarked. Med adgangen til det indre markedet er EØS-avtalen for norske arbeidsplasser og for norsk næringsliv vår livslinje og derfor helt nødvendig. Gjennom det europeiske arbeidsmarkedet har om lag en halv milliard mennesker formelt rett til å komme til Norge, arbeide og bo her uten særlige restriksjoner. De mange millioner nordmenn som måtte ønske det, står fritt til å gjøre det samme i andre land. Det er en grunnleggende god frihet som vi skal hegne om. Se bare på hvem som gjør det ærlige arbeidet vi selv ikke har nok folk til gjøre her hjemme: arbeidere fra EØS-området. Mange sektorer her i landet hadde ikke gått rundt de siste årene, hadde det ikke vært for arbeidsinnvandringen fra de nye EU-landene. Vi skal takke dem, vi skal sette pris på dem, og vi skal sørge for at de behandles skikkelig.

Fremskrittspartiet er tydeligvis på en annen linje, for interpellasjonen kan ikke tolkes på noen annen måte. Polakkene, eksempelvis, skal komme hit, de skal få gjøre

jobben, men de skal gjøre det med dårligere vilkår enn oss andre.

«Gjør din plikt og krev din rett» er et viktig prinsipp. Arbeid skaper velferd. Jobber man i Norge og betaler skatt, har man krav på de ytelser man opparbeider seg ved å jobbe. De reglene er like og skal gjelde alle som jobber i Norge. Fremskrittspartiet mener altså at dette skal være annerledes for arbeidsinnvandrerne: De skal gjøre sin plikt, men ikke ha mulighet til å hevde alle sine rettigheter, f.eks. retten til dagpenger, som denne interpellasjonen peker på. Det er useriøst, det er usolidarisk, og det er i strid med de reglene som EØS-avtalen pålegger oss om likebehandling. Men det synes ikke å bekymre Fremskrittspartiet nevneverdig, og akkurat det har jo interpellanten uttrykt i dag også. Han ønsker å reforhandle disse punktene i EØS-avtalen. I Aftenposten før jul, da interpellanten varslet interpellasjonen, gikk han lenger og sa sågar at hvis man ikke fikk til det, måtte man gå ut av EØS-avtalen og opprette frihandelsavtaler – for å kunne skape et A-lag og et B-lag i arbeidslivet, der vi nordmenn fortsatt skal kunne nyte våre velferdsordninger knyttet til arbeidet vårt, mens utlendingene kun skal ha plikten. Det er utopi. Å gjøre det grepet ville definitivt medføre fatale konsekvenser for norsk eksportindustri, næringsliv og arbeidsplasser. Konsekvensen av det ville vært et Norge i dårligere stand til å opprettholde velferdsnivået. Hjulene ville rett og slett ikke gått rundt. Vi skal ikke si opp EØS-avtalen. Vi skal ikke lage et A-lag og et B-lag i arbeidslivet. Men det betyr ikke at regjeringen er blinde for velferdsstatens bærekraft.

Brochmann-utvalget nevnes i alle disse debattene. Brochmann-utvalget stiller opp gode og viktige dilemmaer når det gjelder framtidens bærekraft for velferdsstaten, som også vi diskuterer og følger opp – ja, vi har begynt i dette budsjettet. Men det interpellanten tar til orde for av løsninger i dag, er slett ikke i Brochmann-utvalgets ånd. Det Brochmann-utvalget peker på i sin rapport, er viktigheten av å stille krav knyttet til stønader og også det å vri noen ytelser over til aktiviteter. Det er det Brochmann-utvalget blir mest sitert på, og det er det som er blitt mest diskutert.

Men det Brochmann-utvalget legger vel så mye vekt på, men som Fremskrittspartiet snakker svært lite om, er nødvendigheten av arbeidsinnvandringen, nødvendigheten av å satse på integrering, på språkopplæring, på å utvikle kontantstøtten, nødvendigheten av å opprettholde et arbeidsliv som er seriøst for alle, motarbeide sosial dumping. Dette er Brochmann-utvalget vel så opptatt av, og dette er områder hvor Fremskrittspartiet har sviktet – og svikter – i sin politikk. Det å ville la utlendinger komme hit og jobbe på andre vilkår enn nordmenn er altså Fremskrittspartiets svar, og det er tydeligvis slik at interpellanten ikke helt har gått bort fra ideen om å rokke ved EØS-avtalen. Jeg vil utfordre ham på om han fortsatt mener at et godt alternativ er å gå ut av EØS-avtalen dersom man ikke får reforhandlet EØS-avtalen, og om dette er innenfor det partiet hans står samlet om og mener.

Jeg mener at denne interpellasjonen nok en gang tydeliggjør forskjellene mellom Fremskrittspartiet og Ar-

beiderpartiet i arbeidslivspolitikken. Vi jobber for et rettferdig arbeidsliv og mot sosial dumping, men Fremskrittspartiet vil systematisere sosial dumping.

Torbjørn Røe Isaksen (H) [11:48:25]: La meg først si takk til interpellanten for en interessant og aktuell interpellasjon.

Så har jeg lyst til bare å slå fast at for Høyre er det ikke aktuelt å gå inn for en total reforhandling av EØS-avtalen. Det er ikke Høyres politikk.

Denne diskusjonen er preget av to – hva skal man si – dilemmaer. Det ene er intensjonen og problembeskrivelsen. Jeg tror de fleste i denne sal kan være med på at det er en relevant problembeskrivelse her. Man har et åpent arbeidsmarked. Det er til stor fordel for Norge på mange måter. Samtidig har man også et åpent arbeidsmarked i det øyeblikket det er nedgangstider i Europa, men fortsatt relativt gode tider i Norge, selv om også norsk økonomi står og vakler og sannsynligvis vil komme til å slite mer i årene som kommer. Da kan man være enige om at intensjonen selvfølgelig må være at vi skal ta vare på de gode sidene her. Vi skal ha et arbeidsliv som er anstendig og skikkelig. Vi skal ta inn arbeidsinnvandrere fordi det gagner Norge, men også fordi det er viktig for europeisk solidaritet og for å utjevne inntektsforskjeller i Europa. Det skal selvfølgelig også være sånn at arbeidstakere i Norge, som jobber i Norge, og som oppholder seg i Norge, skal ha like rettigheter, uavhengig av hvor de kommer fra. Det tror jeg heller ikke det er noen uenighet om.

Så er spørsmålet: Hva slags handlingsrom har man i realiteten? Det er der denne diskusjonen blir vanskelig, nettopp fordi vi ved å si A på mange måter har godtatt også B, C, D, E og F. Ved å si at vi er en part i EØS – vi ønsker arbeidsinnvandring fra EØS-området – har vi også godtatt en del begrensninger på det norske politiske handlingsrommet. Det er det også et bredt flertall i det norske storting som har stilt seg bak.

Høyre har også til tider vært litt mer utålmodig enn statsråden i en del saker, bl.a. i den siste omleggingen av retten til dagpenger, selv om jeg er helt enig med statsråden og andre som sier at det er viktig å presisere hva det egentlig innebærer. Det er ikke sånn at man kan komme som arbeidsledig spanjol til Norge, jobbe én dag og så få utbetalt dagpenger. Det er ikke tilfellet. Samtidig innebærer alle disse tingene at man må slåss med EØS – man er nødt til å fremme norske interesser og norske synspunkter i EØS.

Høyre er åpen for at vi skal prøve det på flere forskjellige felt. Vi har bl.a. fremmet en merknad i forbindelse med behandlingen av uførepensjonsmeldingen, hvor vi sier at vi er åpne for en diskusjon om man burde forsøke å indeksregulere trygdeytelser og offentlige ytelser som tas med ut av Norge, på en eller annen måte. Noen ytelser er det i dag forbud mot å ta med ut av Norge. For eksempel gjelder det – hvis jeg ikke husker helt feil – overgangsstønad. Det kan vi gjerne se på – mer enn gjerne – men det er altså noen begrensninger som vi må være klar over.

Det betyr at vi i denne debatten burde fokusere mer på

de områdene vi faktisk kan gjøre noe med, og da har jeg lyst til å nevne fire ting.

Det ene er selvfølgelig den overordnede innvandrings- og integreringspolitikken. Den har mindre å si for EØS-området, men er relevant utenfor. Det er viktig at vi har en streng og rettferdig innvandringspolitikk, men det er også viktig at vi har en innvandringspolitikk som oppmuntrer gode hoder til å velge Norge. En ting er at vi tar imot folk som trenger beskyttelse. Det skal vi fortsette å gjøre. Men vi er ikke gode nok til å rekruttere de gode hodene. Det er litt av utfordringen vår.

Den andre diskusjonen dreier seg om ytelsessystemet vårt overordnet sett, altså hele ytelsessystemet vårt. Brochmann-utvalget har jo dokumentert at det i mange tilfeller er sånn at det lønner seg for lite å jobbe, eller at forskjellen mellom det å jobbe og det å ikke jobbe er marginal. Noen kan til og med tape penger teoretisk sett – reelt sett også – på å gå fra trygd til arbeid, eller vinne penger på å gå fra arbeid til trygd.

En annen ting er om kravene utnyttes. For eksempel har man i dag full anledning til å redusere i ytelsene til f.eks. sosialhjelpsmottakere som ikke fyller kravene som stilles, eller som ikke stiller opp på aktivitetstiltak, men undersøkelser viser at det benyttes i veldig liten grad.

Det er også verdt å stille spørsmål ved om kravet til at man skal ta egnet arbeid som arbeidsledig i realiteten praktiseres. Det er et ganske strengt krav som også innebærer at man f.eks. kan kreve at folk flytter på seg, og at de får støtte til det.

Den tredje tingen som er verdt å nevne, er selvfølgelig kampen mot sosial dumping. Det er også en del av denne diskusjonen. For samtidig som vi ønsker å ha arbeidsinnvandrere i Norge, er vi også opptatt av at det ikke skal være sånn at man systematisk underbyr og underbygger norsk lønnsnivå og norsk arbeidsnivå. Nå er det også forskjeller i norsk lønnsnivå, men da snakker man om i det store og hele. Det er en diskusjon som er mye større enn det vi dessverre får plass til i løpet av disse minuttene, eller denne halvannen time.

Karin Andersen (SV) [11:53:56]: Først vil jeg si at friheten til å kunne flytte på seg og søke arbeid, også i dårlige tider, er noe av det aller viktigste vi har. Det har nordmenn benyttet seg av, og det skal vi være glade for at eksisterer, og vi har, som flere har sagt, hatt stor nytte av det.

Nå har vi en eksplosjon i arbeidsledighet i Europa. Det er unge folk, de er velutdannet, og de er mobile. Jeg tror det er helt riktig at vi må ha mye fokus på hvordan dette skal fungere framover. Jeg tror vi kommer til å se ganske store mobilitetsendringer framover på godt og vondt, men jeg tror vi skal holde veldig hardt fast i at disse som nå må flytte på seg, ikke har skapt disse problemene sjøl. Det tror jeg er viktig også å si. Dette er folk som trenger jobb. De har vært ofre for en manglende økonomisk styring og en politikk der man har sendt regningen for festen til vanlige folk, som vanlig. Nå er det mange av dem som må prøve seg i andre land, og det forstår jeg godt at de gjør.

Rett før jul besøkte jeg Robin Hood Huset i Bergen.

Det er et senter for vanskeligstilte. Der var det nå et flertall av spanjoler og mennesker fra Øst-Europa stort sett. Dette var ikke folk som hadde hatt jobb før de kom, for å si det sånn. Dette var folk som ikke har krav på noe som helst når de er her, annet enn at de får lov til å være her for å søke jobb, punktum – det er det de har rett til – og akutt helsehjelp. Det er ganske alvorlig, for de hadde altså ikke noe annet sted å henvende seg enn et tiltak for sosialt vanskeligstilte.

Jeg tror ikke jeg spår for sterkt hvis jeg sier at det kan øke noen sosiale konflikter i Norge hvis vi ikke greier å adressere noe av det problemet som oppstår blant vanskeligstilte folk når de skal greie seg her. De har altså ikke noe rett til dagpenger. Jeg ser ikke for meg at noen spanjoler, italienerer eller folk fra Hellas som har fast jobb, i dag sier opp den og reiser til Norge for å spekulere i det norske velferdssystemet. Sånn er det altså ikke. Det vi forholder oss til, er nok folk som ikke har noen rettigheter, og som får problemer når de kommer til Norge. Da er det sånn: Skal vi bare se på velferdsytelsene og se at det er noen problemer med det? Ja, det er det. Der har vi Brochmann-utvalget, og vi skal se på hva vi kan gjøre innenfor likebehandlings- og rettferdighetsprinsippet. Det aller viktigste vi kan gjøre, handler om arbeidsmarkedet.

Hvis vi blir kjent i Europa for å ha et arbeidsmarked som er regulert og seriøst, der det ikke nytter å trikse, er vi mye bedre stilt. Kampen mot svart arbeid og sosial dumping er det aller viktigste i denne saken. Der må Fremskrittspartiet revurdere sin politikk, for de er imot de viktigste tiltakene. Dette mener jeg også er lakmustesten på om vi som samfunn og enkeltmennesker forstår at svart arbeid er tyveri fra fellesskapet, og at det er det som kommer til å true velferdsstaten.

Når det gjelder de landene som nå opplever en økonomisk katastrofe, f.eks. Hellas: Problemet der har ikke vært at folk er late og ikke jobber. Problemet har jo vært at man ikke har hatt et system der folk har betalt skatt eller hatt orden på finansene og arbeidslivet sånn at de hadde hatt en bærekraft for velferdssamfunnet og fellesskapet. Hvis Norge ikke passer på nå og sørger for at det norske arbeidslivet er seriøst, risikerer vi å ende opp som Hellas, fordi noen da kanskje – for å si det sånn – har lyst til å spekulere i å utnytte noen av dem som kommer hit, til svart arbeid.

Jeg vil ta til orde for ett tiltak: Vi har noe som heter Servicesenter for utenlandske arbeidstakere. Det er Arbeidstilsynet, politiet, skatteetaten og Utlendingsdirektoratet som har etablert flere servicesentre for utenlandske arbeidstakere i Norge. Der kan arbeidsgivere og arbeidstakere få veiledning og rask behandling av søknader. Slike sentre finnes det noen steder, men det mangler flere steder. Det er et sted som folk kan henvende seg til og få seriøs veiledning og ikke bli lurt, slik som noen blir nå, der de på flyplassen i Spania får en lapp i hånden som sier: Gå til Robin Hood Huset i Bergen, så får du kanskje litt mat.

Jeg vil oppfordre statsråden til å se på om ikke dette vil være et av de aller viktigste virkemidlene vi har framover, for å sikre at arbeidsinnvandringen foregår på

en ordentlig måte til gagn både for landet og for den enkelte.

Geir Pollestad (Sp) [11:59:18]: Jeg vil også starte med å takke for interpellasjonen. Jeg opplever at interpellasjonen tar opp et viktig tema, men har feil inngang.

Nå mener jeg også at Erikssons innlegg var mer konstruktivt enn det teksten i interpellasjonen ga uttrykk for. Jeg vil også gi ros til statsråden for et veldig ryddig og godt svar.

I starten av denne uken var jeg på en konferanse i Rogaland for næringslivet og politikere. Der opplevde jeg at temaet ikke var velferdsflyktninger, men næringslivets behov for mer arbeidskraft – arbeidskraft som ikke finnes i Norge.

Senterpartiet ønsker å løse dette ved å få økt yrkesdelaktelse i den norske befolkningen, men vi ser også behovet for arbeidsinnvandring for å løse dette. Jeg reagerer når det blir sagt 500 millioner au-pairer, tilgang til norske velferdsordninger, blir brukt begrep som «Europas nye trygdekontor» og «velferdsflyktninger». Det synes jeg vi skal holde oss for gode til.

Så er det interessant at flere i debatten har vært inne på EØS-avtalen. Det er sånn at en sentral del av EØS-avtalen er den frie bevegelsen av arbeidskraft. Da kan en ikke først si det og så si at en er overrasket over at arbeidsledige i Europa nytter den muligheten.

Jeg hadde ingen tanke om å måtte gå tilbake til det politiske ordskiftet på tidlig 1990-tall, men når det blir hevdet at EØS-avtalen har utviklet seg til å bli mer omfattende enn det en trodde, er det det å si at EØS-avtalen har utviklet seg til å bli akkurat så omfattende som det de partiene som var mot avtalen, advarte mot. Det er ikke mulig å gi garantier i EØS- og EU-systemet. Det er domstolen som styrer etter de overordnede prinsippene. Det går heller ikke an, det som jeg får inntrykk av at Fremskrittspartiet er, å være for EØS, men mot alt EØS innebærer.

Jeg må også avlegge representanten Trettebergstuen en visitt. Hun beskrev konsekvensene av å si opp EØS-avtalen, slik som Senterpartiet ønsker å gjøre. Ordene opplevdes for meg som en blåkopi av de truslene som Arbeiderpartiet framsatte i 1994, da de ønsket å tvinge det norske folk inn i EU. Det er heller ikke nå grunn til å tro på de truslene som kommer om konsekvensene av å si opp EØS-avtalen.

På bakgrunn av representanten Erikssons innlegg finner jeg også grunn til å utfordre Fremskrittspartiet på deres holdning til EØS. Jeg har alltid oppfattet det slik at Fremskrittspartiet har stått på for EØS-avtalen. Det er nå interessant å få en avklaring av om det er en bevegelse også i Fremskrittspartiet når det gjelder å se på EØS-avtalen og dens betydning for viktige verdier i det norske velferdssamfunnet.

Senterpartiet ønsker å stå sammen om – og stå opp for – å trygge norske velferdsordninger. Det mener vi at en rød-grønn regjering er den beste garantien for. Vi har gjort mye, og vi skal gjøre mer. Det har andre også nevnt i debatten. Det gjelder spesielt innsatsen mot sosial dumping. Det er ikke bare en innsats for å sikre viktige kvali-

teter i det norske arbeidslivet, det er også viktig for å sikre viktige verdier i det norske samfunnet.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:03:40]: Jeg vil også få lov til å takke interpellanten for en viktig interpellasjon.

Det er viktig å skape legitimitet og ha bærekraft i velferdsordningene, og det er viktig å ta debatter som media ofte skaper, eller det som blir diskutert i media, også i denne sal. Jeg er glad for å ha anledning til det.

Det har vært tydelig gjennom debatten, og mange har vært inne på det, at denne utfordringen har mange momenter knyttet til seg. Vi har en dramatisk situasjon i Europa. Aldri før i EUs historie har så få ungdommer vært sysselsatt. I juli 2011 var ungdomsledigheten på 20,7 pst. Det tilsvarer ca. 5 millioner ungdommer. EU kartlegger ungdom som ikke er i arbeid, utdanning eller opplæring, og tallene for denne gruppen er svært høye. I 2010 var det 12,8 pst. av all ungdom mellom 15 og 24 år som var i den gruppen, noe som tilsvarer 7,5 millioner ungdommer. Antallet varierer selvsagt fra land til land, men totalen er dramatisk.

Dette er krise, dette er vanskelig og gir EU store utfordringer. Men det gir også, som interpellanten var inne på, Norge utfordringer. Paradoksalt nok gir det oss også muligheter, sånn som andre for så vidt også har vært inne på. Vi trenger flere hender – det er blitt nevnt f.eks. 200 000 i helse- og omsorgssektoren innen 2050. Vi trenger kompetanse. Teknologibedriftene etterlyser og prøver å få tak i flere ingeniører, bl.a. I forbindelse med NHOs årskonferanse sa Rema 1000 i media at de kom til å ansette 1 000–2 000 i 2012. Stordalen sa at bare han kom til å ansette 500–600 i 2012. Dette er bare noe av det som på en måte er oppsiden. Det går bra, vi trenger flere ansatte, og vi trenger flere ansatte med høy kompetanse.

Det er en mulighet for Norge. Det betyr at den dramatiske og vanskelige situasjonen for EU kan det godt være at Norge kan nyte godt av, fordi – egentlig dessverre, men heldig for Norge isolert sett, når vi bare tenker på oss selv – ungdommer som har utdanning, som kunne hjulpet landene sine, ute i Europa, kommer til Norge, og så er det vi som nyter godt av det.

Det er også utfordringer. Som interpellanten beskriver, kan du være kort tid i Norge, reise tilbake til hjemlandet og ende opp med en god utbetaling – det er selvsagt et problem. EØS og EU har stor innvirkning på norsk politikk. Og når debatten først er dratt opp, klarer heller ikke jeg å la være å touche inn på den. Jeg vil si til Senterpartiet – og for så vidt SV – om alternativet til SV og Senterpartiet da de hadde kjempet mot EØS: Hvis vi ikke hadde hatt EØS-avtalen, hadde vi vært i EU. Det hadde blitt resultatet i 1994. Det hadde helt sikkert blitt resultatet etterpå også. Så vi er avhengig av EØS-avtalen. Men Kristelig Folkeparti mener vi også må være opptatt av å bruke handlingsrommet som EØS-avtalen gir oss, og utfordre regelverket. Derfor er jeg også glad for at statsråden er tydelig på at hvis dette blir et mye større problem, må det selvsagt ses på. Jeg vil be statsråden forklare logikken i at du, hvis du har opparbeidet deg de andre rettighetene, kan jobbe et par dager, eller en stund, i Norge og så få lov

til å ta hjem rettighetene. Det er klart at vi må diskutere om det eventuelt er mulighet for å kunne tilpasse ut fra kjøpekraft.

Den andre utfordringen som jeg synes er viktig, er de mer lykkesøkende, som kommer til Norge som turister, og som vet at hvis de kan få en jobb i Norge, har de kanskje endelig fått oppfylt en stor drøm. De kommer til Norge uten jobb, og mange av dem som jobber med rusmisbrukere og vanskeligstilte, opplever at det kommer innbyggere fra Europa som trenger mat, trenger hjelp, fordi de ikke har klart å få jobb. Derfor er jeg veldig glad for det Karin Andersen sa om servicesenter for utenlandske arbeidstakere, der Arbeidstilsynet, politi, skattetat og bl.a. UDI jobber sammen for å hjelpe disse menneskene. Jeg tror denne utfordringen, nemlig de menneskene som kommer til Norge for å søke lykken, men som ikke klarer å få jobb – og da er det ikke snakk om noen velferdsordninger – og som blir her uten noen jobb, er vel så stor som den interpellanten tar opp. Jeg er glad for at Karin Andersen løfter dette opp. Det er Oslo, Stavanger og Kirkenes som har disse senterne. Det er flere byer som trenger det for å fange opp de menneskene som faller utenfor.

Trine Skei Grande (V) [12:09:05]: Venstre er et liberalt parti. Det betyr at menneskets behov og menneskets frihet til å bevege seg er en grunnleggende frihet vi er villig til å kjempe for. Vi har også den troen at mobilitet hos mennesker faktisk skaper velferd. Det har historien vist oss. Enhver som prøver å stenge mennesker inne bak landegrenser eller annet, er faktisk ikke med på å skape velferd, mens mobilitet alltid har skapt det. Norge eksporterte 50 pst. av sin befolkning på et tidspunkt da vi var blant Europas fattigste. Det skapte velferd i Norge, det skapte velferd der de kom. Så mobile mennesker har alltid skapt velferd.

Jeg er for lykkesøkende mennesker. Det er mulig Kristelig Folkeparti er litt kritisk til dem, men jeg som liberale er grunnleggende for lykkesøkende mennesker. Jeg vil at mennesker skal søke lykken. Jeg vil at mennesker skal strekke seg for å få det bedre. Jeg vil at mennesker skal gjøre alt de kan for at livssituasjonen deres skal bli bedre. Det tror jeg skaper bedre samfunn. Derfor er jeg også for lykkesøkende mennesker. Jeg tror de er med på å lage velferd for oss alle. De er med og utvikler samfunnet, det er de som er drivkraften i et samfunn.

I julen fikk jeg, hvis jeg skal være litt personlig, et møte med helsevesenet – som pasient på sykehus. Jeg må si at det hadde blitt en traurig opplevelse hvis det ikke hadde vært for arbeidsinnvandringa. Det hadde vært veldig få sykepleiere på jobb på det sykehuset den julen hvis det ikke hadde vært for EØS-avtalen. Det hadde vært veldig få til å ta den pleie- og omsorgsoppgaven som ble gjort.

Hvis du reiser rundt på sykehjem i Oslo og sier at du er mot arbeidsinnvandring, vil jeg nesten si at du er litt ondskapsfull. Det å være mot arbeidsinnvandring, som er med på å skape så mange gode velferdstjenester i denne byen, er ganske korttenkt. For meg er EØS-avtalen og menneskets mobilitet i Europa med på å gjøre Norge rikere, det øker verdiskapingen i dette landet. Det hadde f.eks. vært

veldig vanskelig å drive restaurantnæring i denne byen hvis det ikke hadde vært for alle de unge svenskene som drar hit for å få yrkeserfaring på norske serveringssteder. Det er vanskelig å bli servert av en nordmann i denne byen. Derfor er det faktisk sånn at verdiskapingen i dette landet øker på grunn av EØS-avtalens arbeidsinnvandringsmuligheter. Det er faktisk sånn at velferden i dette landet er bedre på grunn av EØS-avtalens arbeidsinnvandringsmuligheter. Det er faktisk sånn at EØS-avtalen er med på verdiskaping, den er med på å gi bedre velferd, den er med på å gi mange muligheter til ungdommer fra f.eks. Sverige, der ungdomsarbeidsledigheten nå er veldig stor, gi dem en mulighet samtidig som det er et gode for oss. Derfor er det for meg helt uforståelig å formulere setningen som Robert Eriksson formulerte, at det er ikke mulig «å være Europas nye trygdekontor» og samtidig opprettholde den norske velferden. For meg er det å stille ting helt på hodet. Problemet er jo ikke at vi oversvømmes av dem som har såkalt én dags rettigheter. Jeg har aldri møtt noen av den typen. Men det vi ser, er at helsevesenet vårt og norsk næringsliv faktisk er helt avhengig av de rettighetene som er med på å gjøre Norge til et attraktivt sted å jobbe. Norge er faktisk et attraktivt sted å jobbe, og hvis vi ikke klarer å være attraktive i det arbeidsmarkedet, er det ikke sånn at hele verden har lyst til å bo i Norge. Det er ikke sånn at alle syns at de kalde gatene rundt oss akkurat nå er det beste stedet å tilbringe livet sitt. Så vi må ha gode velferdsordninger for å klare å konkurrere om den arbeidskraften som vi faktisk ønsker.

EØS-avtalen er viktig for velferden vår, og den er viktig for europeiske borgeres frihet. Vi vil ikke si opp EØS-avtalen. Vi vil ikke si opp Schengen-avtalen. Vi vil ikke si opp de internasjonale avtalene som gjør at vi har sikkerhet også som norske borgere når vi jobber rundt omkring i andre europeiske land, for dette er gjensidige avtaler, og det er gjensidige avtaler som er grunnleggende for velferden vår.

Laila Marie Reiertsen (FrP) [12:14:07]: Takk til interpellanten for å ha teke debatten inn i denne salen i staden for at han går føre seg på utsida.

Det eg har lyst til å seia noko om, er: Har vi ei informasjonsutfordring, eller har vi ei kommunikasjonsutfordring? For det er klart at det kling jo litt spesielt når ein seier at ein dag med arbeid her i landet utløyser ufatteleg med midlar, i alle fall viss ein bur i eit land der det ikkje kostar så mykje å leva som det gjer her i landet.

I Noreg har vi låg arbeidsløyse, noko som vi skal vera svært glade for. Men dette gjer også sitt til at vi faktisk er attraktive for menneske i resten av Europa, spesielt i Sør-Europa, som no er i ein vanskeleg situasjon. Samtidig tilfører mange av desse god kompetanse som Noreg treng, det er bra. Slik skal det faktisk framleis vera.

Vi kunne den 5. januar i år lesa ein artikkel i Dagsavisen om unge arbeidsledige menneske frå EU-land som kjem til Noreg i håp om å kunna få jobb. Nokre av dei hadde familie i heimlandet, andre var unge og einslege, men felles for dei alle var at dei søkte lykka her for å kunna få seg arbeid, fordi deira eige heimland er ramma av økono-

misk krise. Resultatet blei arbeidsledige europearar utan bustad, mat eller inntekt som blir avhengige av frivillige organisasjonar.

Vi er altfor opptekne av å skryta av at Noreg er eitt av verdas beste land å bu i, men vi gløymer at det gjeld for dei som allereie er etablerte med jobb, og som har ei inntekt som ein kan klara seg på. Ryktet om at Noreg er eit godt land å koma til, der det er lett å få seg jobb, der jobben er godt betalt, og der det er velferdsgode ein opparbeider seg frå første dag, er sjølvsagt forlokkande. Det desse rykta ikkje seier noko om, er at det blir stilt krav til dei som skal ta arbeid her, bl.a. at det er heilt nødvendig med språkkunnskapar sjølv om ein har god utdanning, og at det er formalkrav gjennom eigne søkjarprosessar, med jobbintervju og krav til kvalifikasjonar, attestar og referansar. Det er faktisk ikkje alle som er klar over dette når dei kjem hit i håp om å få seg ein jobb.

Noreg er avhengig av å få kvalifisert arbeidskraft frå utlandet til ulike sektorar. Det skal vi vera takknelege for. Utfordringa ligg i at vi ikkje er flinke nok til å gjera oss attraktive for å tiltrekkja oss arbeidstakarar med den kompetansen vi treng. I staden er vi interessante fordi vi har velferdsgode som er lette å opparbeida og å eksportera, noko som isolert sett gir betre økonomi enn det mange ville hatt med ei månadsinntekt i sitt eige heimland.

Når vi ønskjer å selja Noreg som ei merkevare til utlandet, må vi også visa at vi er eit land som set krav til våre arbeidstakarar for at dei kan oppnå velferdsrettar.

På NRK den 9. januar fekk vi høyra om Gonzalo Marina, som var arbeidsledig i Spania. Han reiste til Noreg for å søkja arbeidslykka. Dessverre var han ikkje i jobb då han kom hit, noko som medførte at han ikkje hadde rett på noko som helst. Har vi på ein eller annan måte lurte Gonzalo? I så fall er det dette ein må gjera noko med, og det ganske så snart, for mange står og bankar på dørene våre. Mange av dei har faktisk ikkje jobb og kanskje heller ikkje kompetanse, men hadde dei fått god informasjon på førehand, hadde vi kanskje gjort nytte av dei på ein god, høveleg og skapleg måte.

Når ein har sett dette innslaget om Gonzalo, er det på ein måte slik at ein på ein skapleg måte heller ville ha tilbydd denne mannen først og fremst arbeid, men også tak over hovudet i ein arbeidssøklarprosess – dette fordi han verkar oppriktig engasjert og klar for eit arbeidsliv i Noreg. Han hadde brukt opp alle sparepengane sine og var overlata til seg sjølv på gata.

Sjølvsagt kan dette skapa presedens, men når ein veit at nokon bevisst utfordrar lovverket og til dels utnyttar det, burde ein heller gitt denne mannen ein jobb, for vi treng hans kompetanse og utdanning, og i ettertid dei velferdsgode som han ville ha opparbeidd seg, på lik linje med alle oss andre.

Interpellanten stiller spørsmål om ein vidare vil få eit større press på dei ulike velferdsordningane våre, og kva vi skal gjera med det. Først og fremst må vi få eit svar på om ein vil gjera noko, eller om ein vil la det vera.

I og med at vi har låg arbeidsløyse, treng vi på ulike område dei neste åra mange tilsette. Vi må erkjenne at vi innanfor enkelte sektorar ikkje har nok arbeidstakarar, og

vi må ta imot dei frå andre land som har den rette kompetansen. Då skal vi sjølvsagt ta imot desse på ein god måte, og dei skal på lik linje med oss andre ha dei same rettane innanfor våre ulike trygdeordningar. Men vi treng då å marknadsføra oss på ein god måte, for kva inneber det å søkja arbeid i Noreg? Det er det som er spørsmålet.

Robert Eriksson (FrP) [12:19:03]: La meg først få takke for mange gode innlegg og interessante innspill og også for interessant meningsbryting.

La meg vie representanten Trettebergstuen litt oppmerksomhet. I sitt innlegg tok hun frem det gamle slagordet til Arbeiderpartiet: «Gjør din plikt og krev din rett». Jeg er helt enig med representanten Trettebergstuen i at det er et meget godt slagord, og jeg mener at vi fortsatt skal bygge samfunnet etter den holdning. Men når representanten Trettebergstuen begynner sitt innlegg med å påstå at Fremskrittspartiet ønsker et A-lag og et B-lag i arbeidslivet, presenterer hun i sitt innlegg feil på feil på feil. Hun kan tydeligvis ikke ha hørt hva jeg har sagt i mitt hovedinnlegg. Det minner meg litt om en gammel – han er vel over 60 år, så han er vel «litt gammel», jeg kan vel ikke kalle ham gammel – trønderrockeartist som i alle fall har holdt på lenge, Terje Tysland. Representanten Trettebergstuens innlegg minner meg litt om en av hans viser, «Samme Gamle Leksa» – man tar frem de samme, gamle innleggene og presenterer dem på nytt, uten at man hører hva som egentlig blir sagt.

Noe av det jeg sa i mitt innlegg, var: Vi ønsker ikke å ikke gi folk som kommer fra EØS, dagpenger. Det jeg sa, var at om du kommer fra Polen, eller om du kommer fra Bulgaria, Spania, Italia eller hvor det måtte være, og du bor i Volda og blir arbeidsledig, skal du ha de samme ytelsene som Nilsen som kommer fra Volda. Det var jeg ganske tydelig på. Men hvis du tar med deg dagpengene ut av landet, stiller jeg spørsmålet om det kan være fornuftig å få til forhandlinger som tilsier at de skal reguleres til det kostnadsnivået som er der du tar dem med, slik at det ikke blir så lukrativt å ta ut trygdeytelsene. Det er noe helt annet. Når representanten Trettebergstuen sier at Fremskrittspartiet ikke i det hele tatt er interessert i å gjøre noe med de andre sidene av det som Brochmann-utvalget tar opp, nemlig integrering, språkopplæring og sosial dumping, vil jeg si at det er vel ikke noe parti i denne salen som har stått mer på denne talerstolen og snakket om integrering, fremmet forslag om integrering og vært opptatt av språkopplæring, enn Fremskrittspartiet. Jeg registrerer at Arbeiderpartiets integreringsutvalg, som ble ledet av Jonas Gahr Støre, kommer Fremskrittspartiet langt i møte på veldig mange av våre gamle forslag.

Når det gjelder sosial dumping, har Fremskrittspartiet vært opptatt av det. Vi er opptatt av at vi skal begrense svart arbeid, at vi stenger portene for det, samtidig som vi begrenser sosial dumping. Derfor har vi også et annet representantforslag som er til behandling i komiteen, og som vi kommer tilbake til, med hensyn til å innføre en nasjonal minstelønn, som kan være et tiltak.

Jeg vil bare helt avslutningsvis utfordre statsråden på når vi kan forvente videre oppfølging. Statsråden sa at det

er komplisert, det kan ta tid, men vi må være raske. På folkemunne var det det jeg kaller et typisk politikervar, så hvis statsråden kunne være litt mer konkret, hadde jeg satt pris på det.

Statsråd Hanne Inger Bjurstrøm [12:22:16]: Dette er en veldig viktig debatt. Jeg gjentar hva jeg sa: Det er komplisert. Vi må gjøre tingene ordentlig, men vi skal komme raskt tilbake. Så kan man karakterisere det som et politikervar. Vi er jo alle i samme båt her, tror jeg.

Så mener jeg at denne debatten langt på vei kan oppsummeres dit hen at det er bred enighet – opplever jeg – om at EØS-avtalen er et viktig redskap for å sikre oss, Norge, den arbeidskraften vi trenger og kommer til å trenge. Ikke minst er EØS-avtalen et veldig viktig redskap for å sørge for å trygge norske arbeidsplasser. Det er veldig viktig. Den biten av det synes jeg Fremskrittspartiet overser. Det hjelper på en måte ikke at vi får orden på velferdsordningene våre, hvis vi bare får enda flere folk som trenger dem, også blant norske borgere.

For meg er det altså ikke – og jeg er glad for å høre at veldig mange i denne salen har gitt uttrykk for det – et alternativ å gå inn og reforhandle EØS-avtalen på EØS-avtalens helt grunnleggende punkter.

Så er jeg helt enig med dem som sier at vi selvfølgelig skal utfordre EØS-avtalen på en del punkter. Vi gjør det, og vi kommer til å fortsette å gjøre det. Når det gjelder dagpengeordningen, er det en av de helt grunnleggende reglene for den frie arbeidsflyten, og etter en gjennomgående vurdering kom regjeringen til at der var det en tapersak, for å si det rett ut, å konfrontere EØS. Og tapersaker er bare dumt å ta opp, for det ødelegger en «standing» i forhold til de andre sakene man skal ta opp. I tillegg mener jeg grunnleggende sett at folk som ikke misbruker ordningen, skal ha samme rettigheter som andre har. Men det er misbruket vi nå skal følge med på, og det kan jeg garantere denne sal at vi skal gjøre.

Det er to store utfordringer knyttet til denne diskusjonen. Den ene er innretningen på de norske velferdsordningene. Der har vi satt ned Brochman-utvalget. Vi skal komme tilbake til det, men jeg tror ikke vi skal komme tilbake med én stor pakke. Men dette må ligge til grunn for hele utformingen når det gjelder velferdspolitikken vår – vi må tenke på hvordan vi skal ha et bærekraftig velferdssystem.

Den andre store utfordringen vi har, er sosial dumping, at arbeidsinnvandringen kan undergrave hele vårt velferdssystem. Det er veldig mange ulike måter det kan skje på, men der må jeg bare si at jeg savner opposisjonens engasjement. Alle her står og sier – og jeg vet hva dere ville ha svart hvis dere hadde hatt mulighet til å si noe igjen – at de er mot sosial dumping, men når det kommer til de viktige tingene for å motarbeide sosial dumping, savner jeg den støtten i denne salen. Solidaransvar og allmenngjøring er det Fafo sier er de viktige tingene for å få bukt med sosial dumping.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 3 avsluttet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Stortinget går da til votering. I sak nr. 1 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Laila Marie Reiertsen på vegne av Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre ordningen med rettsmekling på lik linje som ved øvrige domstoler.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag til lovendring slik at det må foretas et valg mellom enten Arbeidsretten eller de ordinære domstoler.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 77 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 12.33.09)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til lover:

A.

L o v

om arbeidstvister (arbeidstvistloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1 Definisjoner

I denne lov menes med:

- a) *arbeidstaker*: enhver som utfører arbeid i en annens tjeneste og som ikke går inn under lov om offentlige tjenestetvister.
- b) *arbeidsgiver*: enhver som har ansatt arbeidstaker for å utføre arbeid i sin tjeneste.
- c) *fagforening*: enhver sammenslutning av arbeidstakere eller av arbeidstakernes foreninger som har til formål å vareta arbeidstakernes interesser overfor deres arbeidsgivere.
- d) *arbeidsgiverforening*: enhver sammenslutning av arbeidsgivere eller arbeidsgiveres foreninger som har til formål å vareta arbeidsgivernes interesser overfor deres arbeidstakere.
- e) *tariffavtale*: en avtale mellom en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om arbeids- og lønnsvilkår eller andre arbeidsforhold.
- f) *streik*: hel eller delvis arbeidsstans som arbeidstakere i fellesskap eller i forståelse med hverandre iverksetter for å tvinge frem en løsning av en tvist mellom en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening. Som ledd i en streik regnes også når vedkommende bedrift søkes sperret for arbeidskraft.
- g) *lockout*: hel eller delvis arbeidsstans som en arbeidsgiver iverksetter for å tvinge frem en løsning av en tvist

mellom en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening og en fagforening, uten hensyn til om andre arbeidstakere tas inn istedenfor de utestengte. Som ledd i en lock-out regnes også når de utestengte arbeidstakerne søkes hindret i å få annet arbeid.

- h) *plassoppsigelse*: oppsigelse av arbeidsavtaler med det formål å iverksette streik eller lockout.
- i) *rettstvist*: tvist mellom en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om en tariffavtales gyldighet, forståelse eller eksistens eller om krav som bygger på en tariffavtale.
- j) *interessetvist*: tvist mellom en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om ordningen av fremtidige arbeids- og lønnsvilkår eller andre arbeidsforhold som ikke omfattes av en tariffavtale eller som skal avløse en tidligere tariffavtale.

§ 2 *Opplysningsplikt*

Fagforening og arbeidsgiverforening eller sammenslutning av slike skal når departementet eller riksmekleren krever det, gi opplysninger om foreningens eller sammenslutningens organisasjon, medlemsforhold mv. En sammenslutning av foreninger plikter å gi slike opplysninger også om sine underavdelinger.

Kapittel 2. *Tariffavtaler*

§ 3 *Forhandlinger om inngåelse av tariffavtale*

Fagforening, arbeidsgiver, arbeidsgiverforening eller sammenslutning av slike kan fremsette krav om forhandlinger med sikte på å inngå eller revidere en tariffavtale. Dersom motparten ikke møter til forhandlinger eller forhandlingene ikke fører til inngåelse av en ny eller revidert tariffavtale, kan streik eller lockout iverksettes når de vilkår som fremgår av §§ 18 og 25 er oppfylt.

§ 4 *Tariffavtalens form og innhold*

En tariffavtale skal opprettes skriftlig og bør inneholde bestemmelser om ikrafttredelsestidspunkt, varighet og oppsigelsesfrist.

§ 5 *Tariffavtalens varighet og oppsigelse*

(1) Med mindre annet er fastsatt, gjelder tariffavtalen i tre år regnet fra den dag den ble underskrevet.

(2) Oppsigelse av tariffavtale skal gjøres skriftlig og senest tre måneder før avtalen utløper, med mindre annen oppsigelsesfrist er fastsatt.

(3) Blir en tariffavtale ikke sagt opp innen fristen, forlenges den med ett år.

§ 6 *Tariffavtalens ufravikelighet*

Bestemmelse i arbeidsavtale som strider mot en tariffavtale som begge parter er bundet av, er ugyldig.

§ 7 *Virkning av utmeldelse av fagforening eller arbeidsgiverforening*

Et medlem eller en underavdeling av en fagforening eller arbeidsgiverforening blir ikke ved utmeldelse eller eksklusjon fri for sine forpliktelser etter de tariffavtaler som gjelder for foreningen ved uttreddelsen.

§ 8 *Fredsplikt*

(1) Rettstvist må ikke søkes løst ved streik, lockout eller annen arbeidskamp.

(2) Interessetvist må ikke søkes løst ved streik, lockout eller annen arbeidskamp før vilkårene i §§ 18 og 25 er oppfylt. Gjelder interessetvisten revisjon av tariffavtale, må dessuten gyldighetstiden for denne være utløpt.

(3) Med mindre annet er avtalt, skal den tariffavtale og de lønns- og arbeidsvilkår som gjaldt ved tvistens utbrudd, gjelde så lenge streik, lockout eller annen arbeidskamp ikke må iverksettes etter andre ledd.

§ 9 *Erstatningsansvar for brudd på tariffavtale mv.*

(1) Har medlemmer av en fagforening eller arbeidsgiverforening brutt en tariffavtale, er foreningen og vedkommende medlemmer erstatningsansvarlige. Foreningens ansvar inntreder bare når den selv er skyld i bruddet eller i fortsettelsen av det tariffstridige forholdet. En arbeidsgiver, arbeidsgiverforening, fagforening eller deres medlemmer er også erstatningsansvarlige for ulovlig streik, lockout eller annen arbeidskamp, jf. § 8 andre ledd. Andre punkter i bestemmelsen her gjelder tilsvarende.

(2) Erstatningsansvaret etter første ledd første og tredje punktum gjelder tilsvarende for andre arbeidstakere som deltar i den tariffstridige eller ulovlige streiken.

§ 10 *Fastsettelse av erstatning for brudd på tariffavtale mv.*

Erstatning for brudd på tariffavtale eller ulovlig streik eller lockout skal av retten fastsettes under hensyn til skadens størrelse, skadevolderens skyld og økonomiske bæreevne, skadelidtes forhold og omstendighetene for øvrig. Ved særlig formildende omstendigheter kan erstatningen falle helt bort.

Kapittel 3. *Mekling*

§ 11 *Meklere*

(1) Kongen oppnevner for tre år av gangen en fast mekler for hele riket (riksmekleren) og en eller flere faste meklere for de enkelte meklingskretser (kretsmeklere). Meklingskretsene fastsettes av Kongen.

(2) Kongen kan etter innstilling fra riksmekleren oppnevne særskilte meklere for begrensede tidsrom eller for enkelte tilfeller, samt fast stedfortreder for riksmekleren.

(3) Meklerne må oppfylle vilkårene i § 36 første ledd.

§ 12 *Meklingsinstitusjonens oppgaver og organisering*

(1) Meklerne skal mekle i interessetvister mellom en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening i samsvar med bestemmelsene i dette kapitlet. Meklerne skal forsøke å oppnå enighet mellom partene om et rimelig forlik.

(2) Riksmekleren leder meklingsinstitusjonen og er de øvrige meklernes overordnede.

(3) Riksmekleren kan overlate meklingen i en sak til en kretsmekler eller en særskilt mekler. Riksmekleren kan selv overta meklingen i saker som hører under kretsmeklerne.

§ 13 *Meklerløfte*

Ingen må gjøre tjeneste som mekler før de har avlagt skriftlig forsikring om at de samvittighetsfullt vil oppfylle sine plikter. Forsikringen sendes til departementet. Kongen fastsetter hvordan den skal lyde, jf. domstolloven § 60.

§ 14 *Inhabilitet*

(1) Reglene om inhabilitet i domstolloven §§ 106 flg. gjelder tilsvarende for meklerne så langt de passer.

(2) Anser riksmekleren seg for inhabil i en tvist, meldes dette snarest mulig til departementet. Er departementet enig i at riksmekleren ikke bør behandle tvisten, overlates behandlingen av saken til en annen oppnevnt mekler.

(3) Anser en annen mekler seg for inhabil i en tvist, meldes dette snarest mulig til riksmekleren. Riksmekleren kan enten selv overta behandlingen av tvisten eller overlate den til en annen oppnevnt mekler.

§ 15 *Plassoppsigelse*

(1) Plassoppsigelse som ledd i interesseløst skal gis skriftlig. Oppsigelsesfristen er 14 dager hvis ikke annet er fastsatt ved tariffavtale eller annen skriftlig avtale.

(2) Plassoppsigelse for den enkelte arbeidstaker gis av arbeidstakeren selv eller dennes fagforening overfor arbeidsgiver, eller av den enkelte arbeidsgiver overfor den enkelte arbeidstaker.

(3) Der dette følger av tariffavtale, kan hver av partene gi plassoppsigelse for sine medlemmer til den annen part (kollektiv plassoppsigelse).

§ 16 *Melding til riksmekleren*

(1) Når det gis plassoppsigelse i interesseløst, skal det samtidig gis skriftlig melding om dette til riksmekleren.

(2) Meldingen skal inneholde:

- a) kopi av plassoppsigelsen,
- b) redegjørelse for hva tvisten gjelder,
- c) opplysninger om ved hvilke bedrifter plassoppsigelse foretas og hvor mange arbeidstakere ved hver bedrift plassoppsigelsen omfatter,
- d) opplysninger om når plassoppsigelsesfristen løper ut,
- e) opplysninger om hvorvidt forhandlinger mellom partene er åpnet og i tilfelle om de fremdeles pågår eller er avbrutt.

(3) Pågår forhandlinger når melding om plassoppsigelse sendes, skal melding om senere avbrytelse av forhandlingene på samme måte sendes til riksmekleren.

(4) Meldingen sendes av den fagforening, arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening som har foretatt plassoppsigelsen. Er den aktuelle fagforening, arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening medlem i en organisasjon med innstillingsrett etter § 39, sendes meldingen om plassoppsigelse til riksmekleren gjennom denne organisasjonen.

(5) Meldinger til riksmekleren etter denne paragraf sendes samtidig i kopi til motparten.

§ 17 *Hvem som omfattes av streik eller lockout*

Streik eller lockout iverksettes for samtlige arbeids-

takere som omfattes av plassoppsigelsen, med mindre partene er enige om noe annet.

§ 18 *Tidspunkt for iverksettelse av streik eller lockout*

Streik eller lockout må ikke iverksettes før det er gitt plassoppsigelse og oppsigelsesfristen som følger av denne er utløpt, og ikke i noe tilfelle før fire virkedager har gått fra riksmekleren har mottatt melding om at forhandlinger ikke er innledet eller er brutt eller at plassoppsigelsen er utvidet, jf. §§ 16 og 17.

§ 19 *Midlertidig forbud mot arbeidsstans*

(1) Når riksmekleren har fått melding om eller på annen måte er blitt kjent med at forhandlinger ikke er innledet eller er brutt, jf. § 16, skal riksmekleren midlertidig forby partene å iverksette streik eller lockout som kan medføre skade for allmenne interesser, inntil mekling etter dette kapitlet er avsluttet.

(2) Blir plassoppsigelsen utvidet, skal riksmekleren på tilsvarende vilkår forby streik eller lockout som følger av utvidelsen.

(3) Forbudet sendes til den forening som har sendt eller skulle ha sendt meldingen om plassoppsigelsen. Kopi av melding om forbud skal sendes til motparten.

(4) For å være bindende må forbudet være sendt fra riksmekleren innen utløpet av to virkedager etter at riksmekleren mottok melding om at forhandlinger ikke er innledet eller er brutt eller at plassoppsigelsen er utvidet.

(5) Hvis det nedlegges forbud mot streik eller lockout i tvist hvor kommune, fylkeskommune eller sammenlutning av slike er part, kan riksmekleren samtidig bestemme at de frister som følger av tjenestetvistloven § 14 tredje ledd og § 17 første og andre ledd skal gjelde for meklingen.

(6) Riksmekleren kan overlate til en annen oppnevnt mekler å forby streik eller lockout.

§ 20 *Innkalling til mekling*

(1) Hvis det er nedlagt forbud mot streik eller lockout etter § 19, skal riksmekleren eller mekleren som saken er overdratt til, straks iverksette mekling.

(2) Hvis forbud mot streik eller lockout ikke er nedlagt, kan riksmekleren eller en kretsmekler av eget tiltak eller etter begjæring av en part likevel iverksette mekling i en tvist.

(3) Hvis riksmekleren eller en kretsmekler mener det er hensiktsmessig, kan det innkalles til mekling etter reglene i dette kapittel selv om det ikke er gitt plassoppsigelse etter § 15.

(4) Mekleren fastsetter tid og sted for meklingen. Meklingsmøte kan også holdes utenfor meklingskretsen. Partene innkalles på den måte mekleren finner hensiktsmessig.

§ 21 *Parter og partsrepresentanter*

Partene kan møte selv og ved fullmektig. Rådgivere kan også møte. Om partenes plikt til å møte til mekling gjelder reglene i § 51 tilsvarende så langt de passer.

§ 22 *Innhenting av opplysninger*

(1) Mekleren skal innhente alle opplysninger som er nødvendige for å behandle tvisten.

(2) Ved innhenting av opplysninger har mekleren myndighet som nevnt i § 48 så langt det passer.

§ 23 *Taushetsplikt*

(1) Meklingsmøtene skal holdes for lukkede dører.

(2) Enhver som deltar i meklingen, plikter å bevare taushet om det som er fremkommet hvis ikke mekleren tillater offentliggjøring.

(3) Taushetsplikten gjelder ikke ved forklaringer for Arbeidsretten.

(4) Mekleren har ikke vitneplikt for Arbeidsretten om forhold fremkommet under meklingen.

§ 24 *Møtebok*

(1) I møteboken føres inn tid og sted for meklingsmøtet og meklerens, partenes og partsrepresentantenes navn. Møteboken skal angi de bevis som er gjennomgått og meklingsgang i korthet.

(2) Resultatet av meklingen oppsummeres. Har mekleren lagt frem et endelig forslag til løsning av tvisten, skal forslaget føres inn i møteboken uavhengig av utfallet av meklingen. Eventuell frist etter § 26 første ledd for når et avstemningsresultat skal foreligge, skal gjengis.

§ 25 *Meklingens avslutning*

(1) Hver av partene kan kreve meklingen avsluttet når det har gått ti dager etter at forbudet mot streik eller lockout ble nedlagt etter § 19 første ledd. Dette gjelder ikke hvis vedkommende part ved fravær eller på annen måte ikke har medvirket til meklingen.

(2) Meklingen skal avsluttes senest fire dager etter at krav om avslutning er fremsatt.

(3) Kommer forlik i stand, skal tariffavtale i overensstemmelse med dette opprettes i samarbeid med mekleren. Tariffavtalen undertegnes av partene eller deres representanter.

§ 26 *Avstemning over meklingsforslag*

(1) Dersom det skal stemmes over et meklingsforslag, skal mekleren i samråd med partene sette frist for når avstemningsresultatet skal foreligge.

(2) Avstemningen skal bare gjelde meklingsforslaget som det foreligger fra mekleren. Avstemningen skal være hemmelig og skriftlig med rene ja- eller nei-stemmer.

§ 27 *Melding om avstemningsresultat*

(1) Partene skal gi riksmekleren skriftlig melding om hvorvidt meklingsforslaget er vedtatt eller forkastet.

(2) Forkastes forslaget, skal meldingen gi opplysninger om antallet stemmer for og imot forslaget og om antallet stemmeberettigede. Dersom avstemningsresultatet ikke foreligger innen fristen, anses meklingsforslaget som vedtatt.

(3) Ingen deler av avstemningsresultatet må offentliggjøres før riksmekleren har kunngjort hovedresultatet.

§ 28 *Iverksettelse av streik eller lockout når meklingsforslaget forkastes*

Dersom meklingsforslaget forkastes og varsel om plassoppsigelse etter § 15 fortsatt gjelder, kan plassoppsigelsen iverksettes med fire dagers varsel mellom partene. Partene kan i tariffavtale avtale kortere frist.

§ 29 *Senere vedtakelse av et meklingsforslag*

Vil noen av partene vedta meklerens forslag til løsning av tvisten etter at meklingen er avsluttet, kan erklæring om dette sendes til vedkommende mekler. Mekleren sender kopi av erklæringen til motparten. Godkjenner også denne parten forslaget, innkaller mekleren partene til et møte for opprettelse av tariffavtale.

§ 30 *Gjenopptakelse av mekling*

(1) Partene kan i fellesskap kreve en avsluttet mekling gjenopptatt.

(2) Riksmekleren og mekleren som har behandlet saken kan når som helst gjenoppta meklingen.

(3) Er det gått en måned etter at meklingen ble avsluttet uten at tvisten i mellomtiden er løst, skal mekleren som har behandlet saken, gjenoppta kontakt med partene med henblikk på å få avsluttet konflikten. Er et meklingsforslag til behandling hos partene, skal mekleren vente til behandlingen er avsluttet.

(4) Om partenes plikt til å møte til mekling gjelder reglene i § 51 tilsvarende.

§ 31 *Klage*

Vedtatt etter dette kapitlet truffet av riksmekleren eller annen mekler oppnevnt etter loven, kan ikke påklages.

§ 32 *Partenes kostnader*

Partene bærer hver sine kostnader med meklingen, med mindre annet er avtalt.

Kapittel 4. Arbeidsretten

§ 33 *Arbeidsrettens sete og domsmyndighet*

(1) Arbeidsretten har sete i Oslo.

(2) Arbeidsretten skal behandle rettstvister som er omhandlet i § 1 bokstav i og tvister om det foreligger brudd på § 8 første ledd. Retten behandler videre tvister om det foreligger brudd på bestemmelsene om interesselvviser i § 8 andre ledd og tvister som omhandlet i § 9 om erstatningsansvar for brudd på tariffavtale mv.

(3) Arbeidsretten skal likevel ikke behandle tvister som er omhandlet i § 9 når saken utelukkende er anlagt mot arbeidstakere som nevnt i § 9 andre ledd. Tvister som knytter seg til tariffavtaler om europeisk samarbeidsutvalg eller tilsvarende samarbeidsordninger, behandles etter bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av lov om allmenngjøring av bestemmelser i tariffavtale om europeiske samarbeidsutvalg. Arbeidsretten skal heller ikke behandle tvister som knytter seg til tariffavtaler inngått etter bestemmelser gitt i eller i medhold av SE-loven § 3 om arbeidstakernes innflytelse i et europeisk selskap eller SCE-loven § 3 om arbeidstakernes innflytelse i et europeisk samvirkeforetak.

(4) Partene kan vedta privat voldgift om de tvister som er nevnt i § 8 første ledd og § 9.

§ 34 *Krav som bygger på individuelle arbeidsavtaler*

(1) I en sak om en tariffavtale kan også inndras krav som utspringer av en arbeidsavtale, hvis kravet etter arbeidsavtalen vil få sin umiddelbare avgjørelse ved dommen i hovedsaken.

(2) Har Arbeidsretten i sin domsslutning fastslått en bestemt forståelse av en tariffavtale, gjelder denne forståelsen også for enhver arbeidsavtale som bygger på tariffavtalen.

§ 35 *Søksmål som gjelder en tariffavtale*

(1) Er en tariffavtale sluttet mellom en fagforening, dens underavdelinger og medlemmer på den ene side og en arbeidsgiver eller en arbeidsgiverforening, dens underavdelinger og medlemmer på den annen side, er det bare den overordnede fagforening eller arbeidsgiverforening eller den enkeltstående arbeidsgiver som har søksmålsrett.

(2) Den overordnede fagforening eller arbeidsgiverforening kan likevel overdra sin søksmålsrett til en underavdeling som har undertegnet tariffavtalen. Det skal gis skriftlig melding om overdragelsen til Arbeidsretten og tariffmotparten. Overdragelsen kan begrenses til en enkelt tvist eller gis virkning for hele tariffperioden. I sistnevnte tilfelle kan vedkommende underavdeling saksøkes direkte og alene av den annen søksmålsberettigede part i tariffavtalen.

(3) Medlem eller underavdeling som ikke har søksmålsrett etter første ledd, kan ikke opptre som partshjelper med mindre den som har søksmålsrett gir sitt samtykke.

(4) Vil en part nedlegge påstand mot navngitte medlemmer av en forening, skal disse stevnes ved siden av foreningen. Tilsvarende gjelder om det skal nedlegges påstand mot andre navngitte personer, jf. § 9 andre ledd.

§ 36 *Krav til Arbeidsrettens dommere*

(1) Dommere i Arbeidsretten må være norske statsborgere som er vederheftige og som ikke er fradømt stemmerett i offentlige anliggender. De må ikke være medlem av styret i en fagforening eller arbeidsgiverforening eller være fast ansatt i en slik forening.

(2) Rettens fagdommere skal i tillegg oppfylle de krav som gjelder for høyesterettsdommere.

(3) En fagdommer i Arbeidsretten må søke departementet om godkjenning for sidegjøremål i slike tilfeller som fremgår av domstoloven § 121c. Departementet fører register over fagdommernes sidegjøremål i samsvar med domstoloven § 121e. En fagdommer skal melde fra om sidegjøremål snarest mulig, og senest innen en måned etter at dommeren påtok seg sidegjøremålet. Enhver har rett til å gjøre seg kjent med opplysningene i registeret. Departementet bestemmer hvordan opplysninger skal gjøres tilgjengelige for den som ber om det.

§ 37 *Arbeidsrettens organisering. Oppnevning og utnevning av dommere mv.*

(1) De faste dommere i Arbeidsretten er tre fagdom-

mere, hvorav en leder og en nestleder, og fire andre dommere.

(2) De tre fagdommerne er embetsmenn. De øvrige fire dommerne og minst to varadommere for hver av rettens sju dommere oppnevnes av Kongen for tre år. De fire dommerne med varadommere oppnevnes etter innstilling, jf. § 39.

(3) Departementet kan gi permisjoner, frita og oppnevne dommere og varadommere i Arbeidsretten i oppnevningsperioden. Gjelder permisjonen eller fritaket en dommer eller en varadommer som er oppnevnt etter innstilling, jf. § 39, skal vedkommende organisasjon gis adgang til å innstille på nytt.

§ 38 *Arbeidsrettens sammensetning i den enkelte sak*

(1) I den enkelte sak settes Arbeidsretten med sju dommere. Som hovedregel tilkalles to faste fagdommere og en varadommer for fagdommerne. Videre tilkalles fire dommere oppnevnt etter innstilling etter § 39. Varadommer som er oppnevnt etter innstilling fra en forening hvis innstilling ikke er fulgt ved oppnevningen av de faste dommerne, skal i saker som gjelder denne foreningen eller dens medlemmer likevel tilkalles i stedet for den dommer vedkommende er varadommer for.

(2) Hvis en dommer under forhandlingene får forfall som må antas å ville vare lenger enn en uke, oppnevnes stedfortreder etter § 41.

(3) De dommere som har begynt hovedforhandlingen av en sak, skal føre saken til ende selv om deres tjenestetid løper ut under behandlingen av saken.

§ 39 *Innstillingsretten*

(1) Arbeidsgiverforening som omfatter minst 100 arbeidsgivere som til sammen sysselsetter minst 10 000 arbeidstakere, samt fagforening som har minst 10 000 arbeidstakere som medlemmer, kan hver for seg fremsette forslag til to dommere med varadommere. De som foreslås, må ha sagt seg villige til å motta vervet.

(2) Blant dem som er foreslått, oppnevnes to dommere med varadommere fra hver side. Er det innkommet konkurrerende forslag fra forskjellige fagforeninger eller arbeidsgiverforeninger, skal de faste dommerne fra hver side oppnevnes blant dem som er foreslått av den fagforening og den arbeidsgiverforening som har flest medlemmer innenfor lovens område.

(3) Er ikke innstilling kommet inn til departementet innen en fastsatt frist, skjer oppnevningen uten innstilling.

§ 40 *Inhabilitet*

(1) Reglene om inhabilitet i domstoloven §§ 106 og 107 gjelder tilsvarende for dommere i Arbeidsretten. Når andre særlige omstendigheter foreligger, som er egnet til å svekke tilliten til en dommers habilitet, skal dommeren vike sete. Spørsmål om inhabilitet kan reises av dommerne og partene. Domstoloven § 113 gjelder tilsvarende så langt den passer.

(2) Retten avgjør ved kjennelse om noen skal utelukkes som inhabil. Reises spørsmål om å utelukke en innstilt dommer forut for hovedforhandlingen hvor saken skal

behandles, treffer rettens tre fagdommere avgjørelsen ved kjennelse.

(3) Reises spørsmål om å utelukke en av Arbeidsrettens fagdommere, skal Arbeidsrettens leder innkalle en varadommer for å delta i avgjørelsen av spørsmålet.

§ 41 *Stedfortreder for en dommer som er inhabil eller har forfall*

(1) Hvis alle rettens fagdommere er inhabile eller har forfall, oppnevner departementet stedfortreder for rettens leder.

(2) Hvis det kan ventes fremsatt en inhabilitetsinnsigelse mot en dommer som er oppnevnt etter innstilling, og rettens leder eller saksforberedende dommer antar innsigelsen kan bli godkjent av retten, skal varadommer tilkalles.

(3) Hvis en dommer er inhabil eller har forfall, skal det tilkalles en varadommer i den rekkefølge oppnevningen viser. For en dommer som er oppnevnt etter innstilling, skal varadommer fra samme forening likevel tilkalles før andre varadommere.

§ 42 *Rettens forhandlingsdyktighet*

Retten er forhandlings- eller beslutningsdyktig når alle dommere eller varadommere som skal behandle saken er til stede. Ved avgjørelsen av inhabilitetsspørsmål gjelder § 40.

§ 43 *Dommerløfte*

Ingen må gjøre tjeneste som dommer i Arbeidsretten før de har avlagt skriftlig forsikring om at de samvittighetsfullt vil oppfylle sine plikter. Forsikringen sendes til departementet. Kongen fastsetter hvordan den skal lyde, jf. domstoloven § 60.

§ 44 *Partsrepresentanter og prosessfullmektiger*

(1) En part kan møte selv eller ved prosessfullmektig.

(2) En part kan møte med inntil tre personer i tillegg til en eller flere prosessfullmektiger.

(3) Utenlandsk advokat kan være prosessfullmektig når retten etter sakens art og forholdene ellers finner det ubetenkelig.

(4) En prosessfullmakt må være uinnskrenket.

(5) For øvrig gjelder bestemmelsene i tvisteloven kapittel 2 om parter, prosessdyktighet og stedfortredere og kapittel 3 om prosessfullmektiger og rettslige medhjelpere tilsvarende så langt de passer.

§ 45 *Forberedelsen av saken*

(1) Saken bringes inn for Arbeidsretten ved skriftlig stevning. Blir stevningen sendt som papirdokument, skal det sendes så mange eksemplarer at dommerne i saken og saksøkte kan få hvert sitt eksemplar.

(2) Stevningen skal inneholde:

- navn og adresse på parter og prosessfullmektiger,
- en fremstilling av saken og de krav som gjøres gjeldende,
- en påstand som angir det domsresultat saksøker krever,

d) den faktiske og rettslige begrunnelse for saksøkerens krav,

e) oppgave over de bevis som vil bli ført, hvordan de tenkes skaffet til veie, og hva saksøkeren akter å godtgjøre ved dem,

f) oppgave over de bevis saksøkeren ønsker fremskaffet av motparten eller ved rettens hjelp,

g) grunnlaget for at retten kan behandle saken dersom det kan være tvil om dette,

h) saksøkerens syn på den videre behandling av saken.

(3) Er det mangler ved stevningen, skal saksøkeren snarest mulig gjøres oppmerksom på dem og forklares hvordan de bør rettes.

(4) Med stevningen skal sendes protokoll fra de forhandlinger som er ført mellom partene om tvisten, eller bevis for at saksøkeren har forsøkt å gjennomføre slike forhandlinger. Dersom dette vilkåret ikke er oppfylt, skal saksøkeren gjøres oppmerksom på at retten ikke kan ta saken under behandling.

(5) Når stevningen er i orden, sendes den uten opphold til saksøkte. Retten skal fastsette en frist, som normalt bør være tre uker, til å inngi skriftlig tilsvarende. I tilsvaret skal saksøkte fremsette sine bemerkninger til stevningen, eventuelle innsigelser mot at retten behandler saken, nevne de krav som saksøkte vil reise, gi bevisoppgaver svarende til dem som er nevnt under andre ledd bokstav e og f, samt angi saksøktes syn på den videre behandling av saken. Første ledd gjelder tilsvarende.

(6) Saksforberedende dommer fastsetter tid og sted for hovedforhandlingen, som skal holdes snarest mulig, men tidligst 48 timer etter at innkallingen er bekreftet mottatt av partene. Hovedforhandlingen skal påbegynnes senest seks måneder etter at vilkårene i femte ledd første punktum er oppfylt, med mindre særlige grunner taler for at det brukes lengre tid til saksforberedelsen. Fristen starter å løpe når stevningen er forkynt for motparten. Hovedforhandlingen kan holdes utenfor rettens faste sete.

(7) Er arrest gjort for å sikre et erstatningskrav hvis avgjørelse hører under Arbeidsretten, må sak om erstatningskravet reises innen seks dager.

§ 46 *Partshjelp*

(1) Partshjelp kan tillates for

a) den som har reelt behov begrunnet i egen rettsstilling for at den ene parten vinner, og

b) arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner som har et slikt behov begrunnet i sine medlemmers rettsstilling.

(2) Partshjelp må erklæres i prosesskriv senest fire uker før hovedforhandlingen. Erklæringen skal angi det som er grunnlaget for partshjelpen, og meddeles partene med frist for å bestride partshjelpen. Bestrides den, avgjøres spørsmålet om retten til partshjelp ved kjennelse. Inntil det er avsagt kjennelse som nekter partshjelp, kan den som har erklært partshjelp, utøve prosessuelle rettigheter etter tredje ledd.

(3) Partshjelperen trer inn i saken slik den står. Partshjelperen kan foreta prosesshandlinger på vegne av parten. Prosesshandlingene må ikke stride mot partens prosesshandlinger.

§ 47 *Forening av saker til felles behandling*

Saker som reiser likeartede spørsmål, og som skal behandles med samme sammensetning av retten, kan forenes til felles behandling og til felles avgjørelse.

§ 48 *Saksbehandlingen*

(1) Retten skal sørge for at saken blir fullt opplyst.

(2) Retten skal på ethvert trinn av saken vurdere muligheten for å få tvisten løst i minnelighet ved å oppfordre partene til å finne en utenrettslig løsning. Plikten etter første punktum gjelder ikke dersom sakens karakter eller forholdene for øvrig taler mot en slik løsning.

(3) Saksforberedelsen og hovedforhandlingen styres av en av rettens fagdommere.

(4) Saken behandles og bevisene føres på den måte som retten finner passende. Hovedforhandlingen skal være muntlig, med mindre begge parter samtykker i skriftlig behandling og retten finner det ubetenkelig. Tvisteloven § 9-13 om styringen av hovedforhandlingen og § 9-14 andre ledd om muntlig hovedforhandling gjelder tilsvarende så langt de passer.

(5) Retten kan innhente forklaringer av parter, sakkyndige og enhver annen hvis forklaring kan være av betydning for saken. Tvisteloven § 22-9 om bevisfritak for belastende personopplysninger gjelder tilsvarende så langt den passer. Det kan ikke føres bevis med opplysninger fra meklere om det som har fremkommet under meklingen.

(6) Retten kan pålegge enhver å fremlegge dokumenter, forretningsbøker og andre bevis som vedkommende har rådighet over. Retten kan pålegge en part eller et vitne å undersøke registrerte regnskapsopplysninger, regnskapsmateriale eller andre bevis, samt å legge frem en oversikt over dette.

(7) Retten kan foreta befarings- og bevisundersøkelse enten selv eller ved ett eller flere av sine medlemmer eller ved oppnevnte sakkyndige.

(8) Arbeidsretten kan kreve bevisopptak ved tingretten. Tvisteloven § 21-11 om bevisopptak, § 21-13 om bevisføringen i saker som behandles skriftlig og bestemmelsene i kapittel 27 om bevisopptak i rettssak gjelder tilsvarende så langt de passer.

(9) Tvisteloven § 16-4 om utsettelse av hovedforhandlingen gjelder tilsvarende så langt den passer.

(10) En part som vil ha gyldig fravær ved et rettsmøte, kan kreve at møtet omberammes. Det samme gjelder når en partsrepresentant eller prosessfullmektig vil ha gyldig fravær og det vil innebære vesentlig ulempe at en annen møter i stedet. Rettens leder eller saksforberedende dommer kan ellers omberamme rettsmøter når det er nødvendig for å sikre forsvarlig behandling eller hvis tungtveiene grunner ellers taler for det. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på behovet for rask, forsvarlig og kostnadseffektiv behandling. Ved omberammelse skal det så vidt mulig fastsettes ny tid for rettsmøtet.

§ 49 *Stansing av saken*

(1) Saksforberedende dommer kan stanse en sak på begjæring fra en part dersom utfallet helt eller delvis av-

henger av et rettsforhold som vil bli bindende avgjort i en annen sak. Saken kan også stanses dersom tungtveiene grunner ellers taler for det. Det skal legges vekt på behovet for hurtig, forsvarlig og kostnadseffektiv behandling.

(2) Avgjørelse om stansing treffes ved kjennelse av saksforberedende dommer. Virkningen av stansing inntreffer når kjennelsen er avsagt. Saken bringes i gang igjen når behandlingen kan fortsette.

(3) Partene kan avtale stansing av en sak i minst tre måneder. Avtalen får virkning når retten har mottatt den. Saksforberedende dommer bringer saken i gang igjen på begjæring fra en part. Samme sak kan stanses ved avtale mellom partene flere ganger. En sak som er stanset etter avtale mellom partene, heves når den har vært stanset i til sammen to år.

(4) Tvisteloven § 16-15 om virkning av stansing og § 16-16 om stansing etter loven gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 50 *Fravær for parter, partsrepresentanter og prosessfullmektiger*

(1) Hvis en part, partsrepresentant eller prosessfullmektig ikke møter, og det er opplyst eller sannsynlig at vedkommende har gyldig fravær, skal saken utsettes. Tvisteloven § 13-4 om gyldig fravær gjelder tilsvarende så langt den passer.

(2) Dersom saksøker ikke møter uten at det er opplyst eller sannsynlig at vedkommende har gyldig fravær, skal saken avvises.

(3) Dersom saksøkte ikke møter uten at det er opplyst eller sannsynlig at vedkommende har gyldig fravær, og saksøkeren møter, kan denne kreve saken fremmet. Saken skal i så fall så langt det er mulig behandles som om den fraværende part hadde vært til stede.

(4) Hvis ingen part møter, og det ikke er opplyst eller sannsynlig at noen av dem har gyldig fravær, skal saken heves.

§ 51 *Møteplikt for vitner, parter og sakkyndige*

(1) Enhver som bor eller oppholder seg i Norge, plikter etter innkalling fra retten å møte som vitne for Arbeidsretten. Ved innkallingen skal det bestemmes om forklaringen skal gis direkte for Arbeidsretten eller ved fjernavhør. Tvisteloven § 21-10 om fjernavhør gjelder tilsvarende så langt den passer.

(2) Om partenes plikt til å møte personlig etter særlig pålegg gjelder de samme regler som for vitner etter første ledd.

(3) Enhver som plikter å vitne i saken, er etter oppnevning av retten pliktig til å gjøre tjeneste som sakkyndig.

§ 52 *Innkalling av vitner, parter og sakkyndige*

(1) Vitner, sakkyndige og andre skal om mulig innkalles med én ukes varsel. Fristen kan innskrenkes til én dag dersom hensynet til rask behandling av saken gjør det påkrevd eller det legges til rette for at vitnet kan avhøres uten å forsømme viktige gjøremål. Vitner og sakkyndige som befinner seg i nærheten av rettsstedet eller et sted hvor

fjernavhør kan foretas, plikter å møte straks om dette kan skje uten vesentlig ulempe.

(2) Parter skal innkalles med minst 48 timers varsel.

§ 53 Godtgjøring for vitner og sakkyndige

(1) Vitner som retten har innkalt og oppnevnte sakkyndige har krav på godtgjøring etter reglene i lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse mv.

(2) Retten kan bestemme at også vitner som fremstilles av partene og sakkyndige som ikke er oppnevnt, skal ha slik godtgjøring.

§ 54 Offentlighet og innsynsrett

(1) Rettsmøtene er offentlige hvis ikke retten bestemmer noe annet. Dørene skal lukkes når forhandlingene omfatter forretnings- eller foreningshemmeligheter eller annet som ikke uvedkommende bør få kunnskap om.

(2) Enhver som har vært til stede under forhandlinger for lukkede dører, plikter å bevare taushet om det som er fremkommet under forhandlingene, hvis ikke retten tillater offentliggjøring.

(3) Bestemmelsene i tvisteloven kapittel 14 om offentlighet og innsynsrett gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 55 Rettsbok

(1) I rettsboken føres inn tid og sted for rettsmøtet, navnene på dommere, protokollfører, parter, partsrepresentanter, prosessfullmektiger, vitner og sakkyndige.

(2) Rettsboken skal angi de bevis som er gjennomgått og forhandlingenes gang skal gjengis i korthet. Påstander og innsigelser skal føres inn fullstendig eller vedlegges. På samme måte skal alle rettens avgjørelser og forlik som slutes mellom partene, føres inn.

§ 56 Rettens avgjørelser

(1) Rettens avgjørelser treffes med stemmeflertall.

(2) Dom skal avsies snarest mulig etter at saksbehandlingen er avsluttet, og senest fire uker etter avslutning av hovedforhandling. Når saken er så arbeidskrevende at det ikke er mulig å overholde fristen, kan domsavsigelsen skje senere. Hvis fristen overskrides, skal årsaken oppgis i dommen.

(3) Tvisteloven § 19-4 første til tredje ledd om avsigelse og § 19-5 om underretning om avgjørelsen gjelder så langt de passer.

(4) Retten kan beslutte å rette en avgjørelse som på grunn av skrive- eller regnefeil, misforståelser, forglemmelser eller lignende klare feil har fått en utforming som ikke stemte med rettens mening. Slik retting kan retten foreta av eget tiltak eller på begjæring av en part. Den dommer som ledet forhandlingene, kan foreta rettelser dersom det ikke er tvil om hvordan de skal utføres. Beslutning om retting skal tilføyes avgjørelsen slik at det fremgår hva som er rettet. Partene skal underrettes straks.

(5) Saksstyrende kjennelser og andre beslutninger kan retten omgjøre når omgjøringen ikke er uforholdsmessig

tyngende for en part som har innrettet seg etter avgjørelsen. Tvisteloven § 19-10 fjerde ledd om omgjøring gjelder tilsvarende så langt den passer.

§ 57 Rettsforlik

(1) Det kan inngås rettsforlik under hovedforhandlingen. Rettsforlik føres inn i rettsboken og undertegnes av partene og rettens medlemmer. Har forliket ikke bestemmelser om sakskostnader, skal retten på begjæring fra partene avgjøre spørsmålet etter skjønn. Tvisteloven § 19-11 tredje ledd om rettens kontroll med forliket gjelder tilsvarende.

(2) Et rettsforlik har samme virkning som en rettskraftig dom av Arbeidsretten.

(3) Spørsmål om et rettsforliks gyldighet kan ankes til Høyesteretts ankeutvalg. Ankefristen er en måned.

§ 58 Anke

(1) Kjennelse som avviser en sak fra Arbeidsretten, kan ankes til Høyesteretts ankeutvalg. Ankefristen er en måned.

(2) Den som ikke er part, kan anke en kjennelse eller beslutning som pålegger vedkommende plikter eller ilegger straff- eller omkostningsansvar. Partene kan anke kjennelser som ilegger dem selv straff- og omkostningsansvar etter §§ 60 og 62.

(3) Anken må erklæres straks hvis vedkommende er til stede i retten, og ellers senest tre dager etter at vedkommende har fått meddelelse om avgjørelsen. Så fremt noen har opptrådt som motpart eller kan betraktes som motpart, bør vedkommende underrettes om anken. Anken har oppsettende virkning for den som anker.

(4) Retten sender uten opphold ankeerklæringen med de nødvendige dokumenter og utskrifter til Høyesteretts ankeutvalg. Retten, den ankende og andre som anken har betydning for, kan gi skriftlig uttalelse om saken. Påberopes kjensgjerninger som ikke tidligere er nevnt, skal uttalelsen alltid sendes gjennom retten.

(5) Arbeidsrettens dommer og kjennelser som ikke omfattes av første og andre ledd er endelige og kan fullbyrdes etter reglene for høyesterettsdommer. En dom kan likevel ankes til Høyesteretts ankeutvalg til oppheving på det grunnlag at saken ikke hører under Arbeidsrettens domsmyndighet. Fristen for slik anke er en måned.

§ 59 Sakskostnader

(1) Som hovedregel tilkjennes ikke sakskostnader for Arbeidsretten.

(2) Arbeidsretten kan i særlige tilfeller pålegge en av partene eller begge å dekke statens utgifter til en rettssak etter denne lov.

(3) Når særlige grunner taler for det, kan retten tilkjene en part som har vunnet en sak for Arbeidsretten, erstatning for sine sakskostnader fra motparten. Saken anses også vunnet dersom motpartens sak blir avvist eller hevet.

(4) Heves saken som forlikt uten at forliket omfatter sakskostnadene, avgjøres spørsmålet om sakskostnader etter rettens skjønn, dersom en av partene krever det.

Kapittel 5. Avsluttende bestemmelser

§ 60 Fornærmelig oppførsel mv.

(1) Den som i et møte for Arbeidsretten fornærmer retten eller noen som møter for den, forstyrrer møtet, krenker rettens verdighet eller ikke lyder påbud fra retten eller fagdommeren som styrer saken, kan utvises og ilegges bøter. Den som skriver noe usømmelig eller fornærmelig i et prosesskriv, kan ilegges bot. Avgjørelsen treffes ved kjennelse.

(2) Bestemmelsene i første ledd gjelder også ved saksbehandling for meklingsinstitusjonen.

§ 61 Brudd på taushetsplikt mv.

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt bryter taushetsplikten etter § 23 eller § 54 andre ledd, straffes med bot etter straffeloven § 121. På samme måte straffes den som overtrer § 22 andre ledd ved å videreformidle opplysninger som mekleren innhenter under meklingen, § 26 andre ledd ved å videreformidle opplysninger om avstemningen over meklingsforslaget og § 27 tredje ledd ved å videreformidle avstemningsresultatet før riksmekleren har kunngjort hovedresultatet.

§ 62 Fravær mv.

(1) Hvis et vitne eller noen som ellers har fått særlig pålegg om å møte personlig, uteblir uten gyldig fravær, ikke i tide melder forfall eller uten tillatelse forlater møtet før det er slutt, kan vedkommende ilegges bot og pålegges helt eller delvis å erstatte de omkostninger som er pådratt. Avgjørelsen treffes ved kjennelse.

(2) Uteblir vedkommende etter ny innkalling eller oppfordring til å møte, kan det enda en gang ilegges bot og omkostningsansvar.

(3) Som ugyldig fravær regnes også at noen uten gyldig grunn nekter å påta seg oppgaven som sakkyndig, at en sakkyndig forsømmer sin plikt, og at noen må avvises fordi vedkommende møter beruset.

(4) Nekter noen uten gyldig grunn å forklare seg eller avlegge forsikring, kan vedkommende ved kjennelse under saken ilegges bøter og pålegges helt eller delvis å erstatte de omkostninger som nektelsen har forårsaket. Vedkommende kan ikke ilegges slik straff og slikt omkostningsansvar mer enn to ganger i samme sak.

(5) Hvis noen ikke etterkommer pålegg om å fremlegge et dokument eller fremvise, forelegge eller gi adgang til en ting eller å etterse og gjøre utdrag av et dokument eller lignende, regnes det som å nekte å forklare seg.

§ 63 Ansvar for anke

For åpenbart grunnløs anke kan Høyesteretts ankeutvalg ilegges bøter og omkostningsansvar.

Kapittel 6. Ikraftsetting og endringer i andre lover

§ 64 Ikraftsetting

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 5. mai 1927 nr. 1 om arbeidstvister.

§ 65 Endringer i andre lover

1. I lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister gjøres følgende endringer:

I følgende bestemmelser skal «riksmeglingsmannen», «Riksmeglingsmannen» og «Riksmeklingsmannen» endres til «riksmekleren» og «riksmeglingsmannens kontor» endres til «riksmeklerens kontor»:

§ 11 andre ledd, § 14 første og tredje ledd, § 15 første ledd, § 17 fjerde ledd, § 27 andre ledd, § 27a andre ledd og § 28 andre og fjerde ledd.

I § 15 skal betegnelsen «meglingsmann» endres til «mekler».

§ 15 andre ledd første punktum skal lyde:

Enhver *mekler* må fylle vilkårene etter *arbeidstvistloven § 36 første ledd*.

§ 15 tredje ledd skal lyde:

Om *mekleres inhabilitet* ellers og om forfall og *meklerløfte* gjelder de samme bestemmelser som er fastsatt i *arbeidstvistloven §§ 13 og 14*.

§ 16 skal lyde:

Under meglingen får bestemmelsene i § 8 og § 9, annet ledd, og bestemmelsene i *arbeidstvistloven §§ 20, 21, 22, 23, 24, 31, 60, 61 og 62* tilsvarende anvendelse.

§ 18 andre ledd skal lyde:

For avstemningen får de regler som er fastsatt i *arbeidstvistloven §§ 23 andre ledd, 26 og 27* anvendelse så langt de passer. Nærmere regler om fremgangsmåten ved avstemninger kan fastsettes i avtale mellom staten og hovedsammenslutningene.

§ 18 tredje ledd oppheves.

§ 19 skal lyde:

Er enighet ikke oppnådd, får bestemmelsene i *arbeidstvistloven §§ 29 og 30* tilsvarende anvendelse.

§ 23 tredje ledd skal lyde:

Arbeidstvistloven §§ 10 og 45 sjuende ledd får tilsvarende anvendelse.

§ 25 første ledd skal lyde:

Når Arbeidsretten behandler tvister etter § 24, skal den ha følgende sammensetning:

1. *Arbeidsrettens tre fagdommere*

2. Fire *dommere* som oppnevnes av Kongen.

To av dommerne med varadommere skal oppnevnes etter innstilling fra det departement som statens lønns saker hører under, og de to andre *dommerne med varadommere* skal oppnevnes etter forslag fra de forhandlingsberettigede hovedsammenslutninger i samsvar med reglene i *arbeidstvistloven § 39 første ledd andre punktum, andre og tredje ledd*.

§ 25 tredje ledd skal lyde:

For øvrig kommer bestemmelsene i *arbeidstvistloven §§ 34-38 og §§ 40-63* til anvendelse så langt de passer.

§ 26 første ledd tredje punktum skal lyde:

For øvrig gjelder *bestemmelsene om Rikslønnsnemnda i lønnsnemndloven* så langt de passer.

I § 26 a første ledd skal «formannen i Rikslønnsnemnda» endres til «Rikslønnsnemndas leder».

I § 27 a andre ledd skal «kretsmeklingsmann» endres til «kretsmekler».

2. I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. skal § 15-17 lyde:

§ 15-17 *Oppsigelse ved arbeidskonflikt*

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder ikke ved oppsigelse etter arbeidstvistloven § 15 eller tjenestetvistloven § 22.

B. L o v

om lønnsnemnd i arbeidstvister (lønnsnemndloven)

§ 1 *Rikslønnsnemnd*

Rikslønnsnemnda har sete i Oslo.

§ 2 *Saker som behandles av Rikslønnsnemnda*

(1) Blir en interesseløst etter arbeidstvistloven § 1 bokstav j ikke løst ved mekling, kan partene i fellesskap bringe tvisten inn for Rikslønnsnemnda.

(2) En avgjørelse fra Rikslønnsnemnda har samme virkning som en tariffavtale.

§ 3 *Rikslønnsnemndas sammensetning*

(1) Rikslønnsnemnda skal ha en leder og åtte andre medlemmer.

(2) Rikslønnsnemndas leder og fire medlemmer med personlige varamedlemmer blir oppnevnt av Kongen for tre år. Ett av medlemmene skal representere arbeidstakerinteresser, og ett arbeidsgiverinteresser.

(3) Partene i den enkelte tvist utpeker i tillegg to medlemmer hver.

(4) I saker etter tjenestetvistloven § 26 og § 26 a settes nemnda med en leder og seks andre medlemmer. Partene i den enkelte tvist utpeker ett medlem hver.

(5) Hvis en part ikke utpeker sine medlemmer innen den frist lederen har satt, blir medlemmene oppnevnt av departementet.

(6) Med partenes samtykke kan lederen i Rikslønnsnemnda avgjøre at nemnda i en tvist blir satt med tre medlemmer. Partene i tvisten utpeker ett medlem hver. Nemnda ledes av lederen eller ett av de andre faste medlemmene som ikke representerer partsinteresser.

(7) Medlemmer som ikke representerer arbeidstaker- eller arbeidsgiverinteresser, må fylle kravene i arbeidstvistloven § 36 første ledd og § 40.

§ 4 *Avstemning*

(1) Rikslønnsnemndas avgjørelser treffes ved stemmeflertall.

(2) Nemndas faste medlemmer som ikke representerer partsinteresser, har stemmerett.

(3) I tillegg har ett av medlemmene som er utpekt fra hver av partene i den enkelte tvist, stemmerett. Partene skal oppgi hvem dette er ved utpekingen. Dette medlem kan med samtykke av det faste medlem for vedkommende partsinteresse overføre sin stemmerett til dette medlemmet.

§ 5 *Saksbehandling*

Arbeidstvistloven kapittel 4 gjelder tilsvarende så langt det passer.

§ 6 *Ikraftsetting*

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 19. desember 1952 nr. 7 om lønnsnemnd i arbeidstvister.

Presidenten: Det voteres først over A § 20 tredje ledd. Fremskrittspartiet har varslet at de ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 77 mot 24 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 12.33.43)

Presidenten: Presidenten vil minne om at det er stemmeplikt i denne salen!

Det voteres så over A, lov om arbeidstvister, med resterende paragrafer og ledd og B, lov om lønnsnemnd i arbeidstvister, med samtlige paragrafer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovenes overskrifter og lovene i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovenes overskrifter og lovene i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

I sak nr. 3 foreligger det ikke noe voteringstema.

S a k n r. 4 [12:34:35]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.